

PAMIĘTNIK FIZYJOGRAFICZNY.

Komitet Redakcyjny Pamiętnika Fizyjograficznego stanowią:

PP. Dr. T. Chałubiński, J. Aleksandrowicz były dziekan uniw., K. Doike, Dr. L. Dudrawicz, E. Dzie-
wulski, K. Jurkiewicz b. dziekan uniw., S. Kramsztyk, A. Ślósarski, J. Trejdosiowicz prof. uniw.,
A. Walecki, A. Wrześniowski prof. uniw., Br. Znatowicz.

(Wydawcy: E. Dzewulski i Br. Znatowicz).

Tom IV.

Dział I. METEOROLOGJA i HIDROGRAFJA. — Dział II. GIEOLOGJA —
Dział III. BOTANIKA i ZOOLOGJA. — Dział IV. ANTROPOLOGJA. —
Dział V. MISCELLANEA.

16 tablic rysunków litograficznych i 21 drzeworytów w tekście.

WARSZAWA.

DRUK J. BERGERA, ELEKTORALNA 14.

1884.

O chrząszczach krajowych.

Napisał

Fryderyk Osterloff

Dalszy ciąg.

CHRYSOMELINAE.

Złotki.

Rodzina ta nie mniej ciekawa od nosków, jednak nie jest tak liczna w rodzaje i gatunki. Wszystkich gatunków może będzie do 12.000, z których największa część żyje w krajach gorących, podzwrotnikowych. W Europie mieszka około 80 rodzajów, a 1000 gatunków. Nasza fauna krajowa, stosunkowo biorąc, wcale nie uboga w złotki; obejmuje bowiem więcej niż 40 rodzajów, a przeszło 300 gatunków. Złotki ze względu na kształt ciała o wiele się różnią od nosków; ryjka nie mają żadnego, owszem główka ich mała, nachylona, napiersiem *pronotum* niekiedy zupełnie zakryta, jak np. u *ohelmyków* *Cassidariae*.

Ozułki czyli rożki wogóle są nitkowate, średniej długości, rzadko kiedy odznaczają się grubszą pałką; stawów w nich zwykle jest jedenaście.

Co do nóg, to *złotki* należą do tak zwanych czterostopkowych *tetramerów*, wedle Dejeana; t. j. do tych, których wszystkie nogi mają stopków po cztery. Na dobrą sprawę jednak tak nie jest, albowiem przypatrzwszy się nóżkom tym lepiej, znajdziemy: że i piąta stopka, choć drobna mieści się między trzecią a czwartą.

Złotki właściwe, *Chrysomelidae*, są krótkie, pękate, znacznie wypukłe, podłużno-półkuliste. Przedpiersie, *prothorax*, krótkie, szerokie; boki tułowia głęboko objęte pokrywami. Ogólne chitynowe okrycie ciała tegie, niekiedy należycie twarde.

Do *złotków właściwych* należą: *Chrysomela* L.; *Oreina*, Chev.; *Lina* Redt.; *Entomoscelis* Redt.; *Timarcha* Latr.; *Colaphus* Redt. i *Gonioctena* Redt.

U *chełmników*, jak się już poprzednio nadmienilo, główka zupełnie zakryta napiersem. Wypukłość wierzchnia mniejsza niż u poprzednich, spód zaś zupełnie płaski. Ogólne okrycie ciała twarde, lecz nie tak grube i nie tak tegie, jak u *złotków właściwych*.

Płaskie, podługne, półkuliste ciało także mają: *Phaedon* Latr.; *Plagiodera* Redt.; *Adimonia* Laich.; *Galleruca* Fabr.; *Gastrophysa* Redt.; *Agelastica* Redt. i *Phyllobrotica* Redt.; różni się jednak od *chełmników* znacznie mniejszą twardością ogólnego okrycia ciała.

Krytoglówki *Cryptocephalidae* i *plotówki* *Clythridae*, a mianowicie: *Cryptocephalus* Geoffr.; *Pachybrachys* Suffr.; *Labidostoma* Redt.; *Clythra* Laich.; *Gynandrophthalma* Lac. i *Cheilotoma* Redt.; są okrągło-walcowate. Zaś *Phratora* Redt. i *Prasocuris* Latr., mają kształt półokrągłego walca, t. j. z wierzchu są nieco wypukłe, a ze spodu płaskie.

Inne znowu *złotki*, jak *Eumolpus* Kug.; *Crioceris* Geoffr.; *Lema* Fabr.; *Zeugophora* Kunze; *Orsodacna* Latr.; *Hispa* L.; a także *trzciniowce* *Donacia* Fabr. i *Haemonia* Latr., mają całe przedpiersie daleko węższe od tułowia. Zresztą kształt ich smagły, walcowato płaski. Ostatnie dwa rodzaje są z wierzchu zupełnie płaskie i do tego jeszcze nogi mają długie a sztywne, przezco zbliżają się do *długowąsów* czyli *cieli* *Cerambycidae*.

Kształtem podługnym, eliptycznym, owalnym, lub jajkowatym odznaczają się nieomal wszystkie pchły ziemne. Niektóre z nich, lecz nie wiele, są znacznie wypukłe, okrągło-półkuliste, jak np. *Argopus* Fisch. i *Sphaeroderma* Steph. Uda nóg tylnych u wszystkich bez wyjątku, są grube i silne, ułatwiające skakanie.

Powierzchnia wszystkich *złotków* jest gładka, połyskująca. Mała tylko ilość z nich ma lekkie omszenie, jak *trzciniowiec* *Donacia tomentosa* Ahr.; *pchła ziemna* *Haltica pubescens*. Ent. H. i niektóre *truśki*, jak *Galleruca tenella* L.; *G. lineola* F. i inne. Zaś *Hispa atra* L.; zwierze najeżona jest wiotkimi kolcami.

Ubarwienie *złotków* wogółności jest żywe i jaskrawe, niekiedy nawet bardzo świetne; u niektórych zaś podzwrotnikowych gatunków mało co ustępuje najpiękniejszym *noskom* i *bogatom* w okazałości i przepychu. Dlatego też niektóre z nich oprawione bywają w złoto i wzięte do upiększenia naszyjników, bransoletek, kolczyków, pierścieni i t. p. Ich tedy nazwa *Chrysomela* L.; co znaczy złote zwierzątko, jak również ludowa *złotka*, z pewnością są zasłużone i bardzo trafne.

Ze *złotków* krajowych odznaczają się pięknocią: *Chrysomela graminis* L.; *Chr. cerealis* L.; *Chr. violacea* Pnzz.; *Chr. fastuosa* L. i *Chr. menthastri* Suffr. Najładniejsze jednak *złotki* krajowe, przebywają w miejscach górzystych, jak: *Oreina speciosa* Pnzz.; *Or. speciosissima* Scop.; *Or. gloriosa* Fbr.; *Or. vittigera* Suffr. i wiele innych.

Złotki wogóle nie są duże. Są to chrząszcze średniej wielkości. Najmniejsze mieszczą się między *pchłami ziemnymi*. I tak: *Longitarsus consociatus* Foerst.; *L. melanocephalus* Schönh.; *Haltica striatella*

Ill.; *H. atra* Payk. i *H. Salicariae* Payk. są wielkości tylko $\frac{2}{3}$ linii; zaś *Longitarsus pusillus* Gyll.; *Mniophila muscorum* E. H. i *Psylliodes chalcomera* Ill. sięgają zaledwie $\frac{1}{2}$ '''.

Największe *złotki* są między *plotówkami*, *Clythridae* i *trzciniowcami* *Donacidae*. Do tych ostatnich należy podzwrotnikowy rodzaj *Sagra*, z których *S. Boisduvalii* z wyspy Jawa sięga $1\frac{1}{2}$ cala, czyli 18''' długości. Jest to największa *złotka*.

Z natury swojej *złotki* wogóle należą do owadów powolnych, nieruchliwych. Siedzą spokojnie albo łążą wolnintko; są to istne flegmatyki. Zresztą leży to zapewne i w tem: że chrząszcze te pomimo jaskrawych kolorów prowadzą życie nocne, o czem w nowszym czasie przekonano się kilkakrotnie.

Jedynie *pchły ziemne* okazują większą żwawość. Niektórych nawet trudno złapać jak n. p. *Psylliodes* Latr.; *Dibolia* Latr. inne. Siedzą sobie niby to spokojnie, jakby człowieka wcale nie widziały; za zbliżeniem jednak szkiełka lub ręki, w mgnieniu oka ogromnym susem nikną z przed oka, w czem zresztą posilkują się i skrzydełkami. Nagłym tym ruchem wyrobiły sobie właśnie swoją nazwę ludową, *pchły ziemne*.

Co prawda, nazwa to trochę niewłaściwa, bo chrząszcze te żyją wyłącznie na roślinach, a nie na ziemi, lub innych przedmiotach martwych, na jakichby je chyba tylko przypadek zawieruszył. Są to prędkiej *pchły* roślinne. Lecz mniejsza o to; nazwa ludowa już się utarła, należy ją tedy uszanować.

Mała tylko ilość *złotków* unosi się w powietrze; największa część pozbawiona jest skrzydeł. Dla téj więc przyczyny życie w stanie chrząszcza spędzają na ziemi i innych przedmiotach martwych, a mianowicie na ścianach, murach, parkanach, płotach, baryjerach, słupach, sążniach, pieńkach itp.; jak również pod kamieniami, darnią, suchym krowieńcem, wiorami i t. p.

Najczęściej jednak przebywają na rozmaitych roślinach, zwłaszcza na wargowych *labiatae*; różowych *rosaceae*; krzyżowych *cruciferae* i złożonych *compositae*, a także na różnych krzewach; rzadko na drzewach.

Niektóre *złotki* lubią wodę i tak: *trzciniowce* przebywają na roślinach wodnych nie tylko nad wodą, lecz nawet i w samej wodzie, jak n. p. *Haemonia Equiseti* Fabr., który szponkami swemi dość zresztą sporemi, przyczepiony do rdestnicy *Potamogeton lucens* L. żywot swój spędza wyłącznie i ciągle w wodzie. Jest on więc chrząszczem czysto wodnym.

Na jesieni, we Wrześniu i Październiku, po ścierniskach i drożynach nieco piaszczystych, podszytych średnio-krótką murawą, częstokroć spotykamy łążące lub siedzące: *Chrysomela staphylea* L.; *Chr. marginata* L. *Chr. Schach. Fabr.*; *Adimonia Tanacetii* L.; *Ad. circumdata* Duft. i wiele innych.

Wszystkie *złotki* bez wyjątku są roślinożerne, a zatem liczą się do szkodników. Głównie biorą się do części miękkich jak: liści, pączków, kwiatów, świeżych pędów i roślin młodych.

Szkody wyrządzają *złotki* nie tylko w stanie chrząszcza, lecz więcej jeszcze w stanie pędraka. Zwykle szkody te są poczynione zewnętrznie przez obgryzanie liści i innych części roślinnych. *Pchły ziemne* szkodzą w dwojaki sposób, t. j. zew-

nętrznie, objadając rośliny; lub wewnętrznie, nurtując i wyżerując rdzeń łodygi lub mięsz liściowy. Zewnętrzne szkody pochły ziemne wyrządzają w stanie chrząszcza; szkody zaś wewnętrzne pochodzą od ich pędraków i te pospolicie są dotkliwsze.

Niektóre *złotki* żerując, wykonywają nadzwyczaj misterną robotę. Objadają bowiem liście z taką dokładnością i sztuką, jak chyba żadne inne stworzenie, nie wyłączając i mrówki. Przekonać się o tem można po lasach, ogrodach, alejach i wszędzie, gdzie tylko drzewa jakie stoją, podejmując wcześniej z wiosny opadły listek lipy, topoli lub osiczyzny. Powierzchnia jego z jednej i drugiej strony pozbawiona jest naskórka. Wszystko co było mięszem znikło do szczętu, a pozostał li tylko czysty szkielet, przedstawiający najładniejszą, drobnienteńką siatkę żyłastą, w nieskończenie zawiłych konturach i deseniach. Są to ostateczne rozgałęzienia żyłek i nerwów listnych. Czas, wilgoć i powietrze działając jednocześnie i bezustannie, spowodowały powolny rozkład miększych części liścia, czyli po prostu mówiąc: zaczęło się psuć i wszystko na listku wygniło. Jest to arcydzieło samej przyrody, a jednak i *złotki* taką samą sztukę potrafią zrobić swojemi drobniotkami szczękami. Różnica tylko w tem będzie: że się to przytrafia porą letnią, a zatem wtenczas właśnie, gdy liście są w najpełniejszym soku i że zwykle tylko górna powierzchnia liścia pozbawioną bywa naskórka. Zresztą wszystko tak samo, jakby wykonało gnicie. Mistrzem tym jest *złotka* *Lina Tremulae Fabr.*; a po części i *L. Populi L.*; polem zaś popisu są miejsca po lasach liściowych, gdzie drzewostan podszyty jest osiczyną. Wiadomo, że młode pędy osikowe, tak samo jak topolowe, mają znacznie większe liście, niż korona drzew starych. Otóż właśnie liście te są ulubionym pokarmem *złotki* jednej i drugiej. Na szczęście jednak leśnicy nasi uważają osiczynę za chwast leśny, po czystych obrębach wcale im niepotrzebny; dla tego też szkody takie należą do podrzędnych.

Po parkach i ogrodach dzikich, *Lina Populi L.* więcej nawet jest uprzykrzoną, niż siostrzyczka jej *Lina Tremulae Fabr.* w lesie; albowiem tu napada drzewa zagraniczne, niekiedy rzadkie i kosztowne. Zresztą i w szkółkach zrządzić potrafi szkody wcale niemiłe.

Naszą kalinę ogrodową, znaną pod nazwą „boule de neige“, *Viburnum opulus roseum W.* często napada *złotkom* właściwym spokrewnioną *truśką* *Galleruca Viburni Payk.* Liście objedzone przedstawiają czysty szkielet, wszakże nierównie mniej ładny, niż to widzieliśmy u *złotki osikowej*. Ogrodnicy naturalnie spoglądają na szkody takie wcale nie miłym okiem; a jednak nie są w stanie zaradzić złemu, bo wtedy właśnie największa u nich robota. Zostawiają to więc najczęściej przebiegowi natury.

Z *truśków* zresztą szkodzą jeszcze głogom: *Galleruca Crataegi Foerst.* i kalinie *Galleruca calmariensis L.* Najszkodliwszą wszakże z nich wszystkich jest *truśka wiązowa* *Gall. xanthomelaena Schr.* Następujące szczegóły wyjaśnia to bliżej.

Park Luksenburgski pod Wiedniem składał się przeważnie z odwiecznych wiązków. Otóż w r. 1857 porą letnią, połowa okazałych tych drzew, postradała liście przez pędraka tejże *truśki wiązowej* *G. xanthomelaena Schr.* W następnym zaś 1858 r. chrząszcz ten pojawił się jeszcze w większej ilości, tak, że

wiązy prawie wszystkie były objedzone. Smutny i przykry był widok, patrzeć na gołe, bezlistne konary tych olbrzymów, przed którymi śmiało było można schylić głowę, dla uszanowania ich sędziwego wieku. Wszelka pomoc okazała się tu bezsilną, w skutek czego też większa część tych pięknych drzew zmarniała; o czem naocznie się przekonałem zwiedzając park rzeczony w r. 1862. Przeszło 200 wiaźów wtedy padło ofiarą, a każdy z nich wartości najmniej po rs. 25; tak, że szkoda ogólna wynosiła w przybliżeniu do rs. 5000. A jednak z jaką łatwością straty tej byłoby się zapobiegło, gdyby tylko panowie ogrodnicy byli obeznani z naturą szkodnika tego. I tak, *truśka wiaźowa* zimuje w próchnie drzew starych. Zbierają się tu one tak gęsto jedna koło i na drugiej jak cegła ułożona w murze, tak, że w gniazdach tych liczą się tysiące. Z wiosny chrząszcze te już same objadają liście młode, a po parzeniu następują ich pędraczki, jako szkodniki właściwe. Nie dosyć na tem, bo w ciągu lata, powstaje drugie potomstwo i ono to właśnie niszczy drzewo do reszty.

Ilość jajek, jaką *truśka wiaźowa* w ciągu pobytu swego składa, wynosi 50—80. Z liczby tej obliczenie mamy łatwe, jak ogromna ilość szkodników przystępuje do dzieła zniszczenia. Otóż należało się było trzymać starego prawidła: „leśne drzewa zbyt przestarzałe, spróchniałe i murszywe, usunąć przez trzebież“.

Do leśnych szkodników z rodziny *złotków* należą jeszcze: *Agelastica* *Alni* L. szkodzi olszy; *Lina aenea* L. brzozie i olszy; *L. collaris* L. topoli i osiczyń; *Adimonia Capreae* L. brzozie i iwie; *Phratora vulgatissima* L. i *Phr. Vitellinae* L. wierzbom; nareszcie *Gonioctena Viminalis* L. także wierzbom. Wszakże szkody wszelkie jakie powyżej wymienione chrząszcze i ich pędraki zrzadzają, są niezem w porównaniu ze szkodami, o jakich poprzednio była mowa.

A teraz przejdźmy z kolei do szkodników ogrodowych. O *truśce kalinowej* *Galleruca Viburni* Payk. już była mowa. Dotkliwsze szkody wyrządza *Luperus rufipes* Fabr. po sadach, napadając jabłonie, którym obzera liście. Najwięcej narażone są szpalery, piramidy, palnety, girlandy i karłowe drzewka owocowe. Szczęście że w naszym kraju szkodnik ten rzadko się pojawia. Raz tylko zauważyłem go w większej ilości. Było to w r. 1878 w ogrodzie śp. X. biskupa Baranowskiego w Lublinie. Takim samym szkodnikiem okazuje się *Eumolpus Vitis* Fabr., który w zachodniej i południowej Europie często się pojawia. Szkodzi on winorośli obzerając liście i młode pędy. U nas, chwała Bogu, niema powodu narzekać na niego, bo rzadko kiedy się pojawia. Dzieje się to zapewne tem: że w kraju naszym nie uprawia się wina w tak obszernych rozmiarach jak we Francyi, Niemczech i Węgrzech.

Szkody jakie wyrządza *Crioceris merdiger* L. na lilijach; *Cr. Asparagi* L. i *Cr. duodecim punctata* L. na szparagach są mało znaczące.

Do wielce niemiłych i uprzykrzonych gości zaliczają się wszelkie pchły ziemne *Halticidae*. Od nich cierpią nie tylko kwiaty lecz także i warzywa. Ulubionym pokarmem pcheł ziemnych są rośliny krzyżowe. Głównie napadają rośliny młodziutenkie; niszczą je niekiedy tak, że nowe posiewy są niezbędne.

Z kwiatów najwięcej cierpią lewkonie, lak, ubiorek, wieczorki, a niekiedy i nasturcja; z warzyw zaś: rzodkiew, kapusta, rzepa, brukiew, jarmuż, kalafijory, kalarepa, rzodkiewka, rzeżucha, gorczyca i chrzan. Osobliwie rozsady wszelkie i wysadki nasienne narażone są na zniszczenie.

Największymi szkodnikami tego rodzaju są: *Haltica nemorum* K.; *H. oleracea* L.; *H. Lepidii* Ent. H.; *H. flexuosa* Ent. H.; *H. nitidula* L.; *H. Armoraciae* Ent. H. i wiele innych.

Nareszcie zbliżamy się do szkodników rolnych. Pierwszymi z rzędu są *chełmiki*, *Cassidariae*. Z nich *Cassida oblonga* Ill., a szczególnie *C. nebulosa* L. rolnikom daje się we znaki.

Ottokar Nickert, przewodniczący w oddziale owadoznawczym towarzystwa przyrody w Pradze Czeskiej, w sprawozdaniach swoich z r. 1879 podaje: że 1877 r. oba te chrząszcze w dobrach Płoszkowickich, pod samą stolicą Czech, zrzędziły ogromne szkody w burakach, tak cukrowych, jak pastewnych.

Przytrafia się to zresztą i u nas. W r. 1881 np. pan Z. właściciel dóbr Kutnowskich żalił się, że mu w polu „jakieś robactwo“ niszczy buraki cukrowe. Szkodnika tego natępnie przedstawił gabinetowi zoologicznemu Warsz. Uniw. w kilkudziesięciu okazach. Przejrzałem takowe i znalazłem: że to nasz *chełmnik* *pospolity* *Cassida nebulosa* Fabr.

Z pcheł ziemnych *Psylliodes chrysocephala* L. szkodzi rzepakom. Pędraczki niedużego tego chrząszczyka, wyjadają rdzeń górnej części łodygi, tuż pod nasadą ramion strączkowych. Cała roślina przez to staje się wiotką, tak, że ją łada wiatr przegnie i przełamie. Rzepaki z przyczyny téj wyglądają niekiedy, jak gdyby było w nim chodziło i pomiętoszło łodygi. Dla gospodarza strasznie to przykry widok, tym więcej, że na razie nie może sobie wytłumaczyć, co by to takiego było. W pierwszej chwili miewa w podejrzeniu to pasterza własnego lub gromady, to znowu natręctwo sąsiada; nareszcie zdaje mu się, że to są szkody rozmyślne, poczynione na złość, przez zemstę lub z zazdrości. Tymczasem wszystkie te jego domysły są fałszywe i pozbawione wszelkiej podstawy, o czym się w końcu przekona, gdy obejdzie całą splotę rzepaku i uważnie wszystkiemu się przyjrzy. Przedewszystkiem spostrzeże, że śladów bydłych kopyt, ani nóg ludzkich nigdzie tu nie widać; a gdy zerwie nachyloną lub przyłamaną łodygę rzepakową i ostrożnie ją rozłupie, to nareszcie znajdzie szkodnika w kształcie małego pędraczka.

Inna znowu pchła ziemna *Plectroscelis concinna* March. niekiedy wyrządza znaczne szkody w chmielnikach. Drobnienteńkie pędraczki tego małego chrząszczyka, obżerają młode pędy chmielu, które potem rozwijają się słabo, przezco o wiele zmniejszają się plony.

Wszystkie jednak szkody te są niczem w porównaniu szkód, jakimi *złotka amerykańska*, owa okrzyczana niszczycielka kartofli, tak zwana *Colorado*, *Leptinotarsa decemlineata* Say. zagrażała Europie. Przed ośmiu laty chrząszcz ten przepłynął ocean Atlantycki, niewątpliwie na okrętach i najpierw pojawił się w północnej Francji, skąd przeszedł do Niemiec, gdzie w Westfalii zaczął na dobre trwożyć ludność nie tylko prowincyj Nadreńskich lecz i całych Niemiec, a w końcu zaniepokoił całą północną i środkową Europę, zagrażając

zniszczeniem najpowszechniejszych i najważniejszych po zbożu płodów gospodarczych t. j. kartofli. Że popłoch ten nie był wcale płonnym i bez zasady, o tem wnieść można z następujących danych:

„*Złotka Colorado*, wedle urzędowych ogłoszeń pism pruskich, niezmiernie mnożna. W miesiącu Maja samica składa przeszło 300 jajek. W m. Lipcu już są chrząszcze drugiego potomstwa. Przypuściwszy, że z tego nie wszystkie okazy będą samczkami i że nie wszystkie doczekają się chwili parzenia, że tylko jedna trzecia część zdolną będzie do powtórnego składania jajek, to w m. Wrześniu i Październiku już będzie trzecie potomstwo w poważnej liczbie 10,000, wyraźnie dziesięć tysięcy z jednej złotki wiosennej“.

Z tego co się powyżej przytoczyło, łatwo sobie wyobrazić można, do jak ogromnych rozmiarów dochodzić mogą szkody, przez *złotkę* tego rodzaju zrządzoną.

Przypatrzmy się zresztą szkodom tym bliżej. „Na kartoflach liście i łęciny młode były pożarte do szczytów. Całe obszerne łany przedstawiały przykry widok czarniawych kusych strzepów. Miały to niby być resztki krzaczków kartoflanych; lecz wyrwawszy taki krzaczek, okazało się, że w ziemi nie było nic więcej, jak nitkowate korzonki; tu i owdzie mały kartofelek, wielkości laskowego orzecha, po większej części wszakże były wielkości grochu cukrowego. Dostyć że wszystko trzeba było zorać i zasiał co innego“ ¹⁾.

Wiadomo że dla ludności większej części Europy, kartofle stanowią kwestyję żywotną i że wszystko, co zmniejsza ich plony, narusza dobrobyt milionów ludzi. Dlatego też rząd pruski wziął się energicznie do zwalczania grożącej téj strasznej klęski.

Nie tu miejsce dla wykazania kroków ku temu przedsięwziętych, dosyć, że chrząszcz *Colorado*, chwała Bogu nie posunął się dalej; pozostał nad Renem i tam przepadł bez dalszej wieści.

Wprawdzie przed kilkoma laty nagle u nas powstał krzyk, że w Augustowskiem między kartoflami pojawiła się *złotka kartoflana, Colorado*. Za *Colorado* wzięto niewinną wcale, lecz owszem bardzo użyteczną naszą *biedronkę pospolitą Coccinella septempunctata* L. Skończyło się na zoraniu pola obsadzonego kartoflami. Właściciel ziemi tedy stał się kozłem ofiarnym. Tak przynajmniej donosiły pisma publiczne.

Większa część *złotków*, zwłaszcza te, które nie przebywają bezpośrednio na ziemi, pod kamieniami i t. p. przedmiotami, w razie niebezpieczeństwa jakiego, stulają nóżki i rożki i spadają na ziemię. Niektóre z nich n. p. *Galleruca Fabr.* tak są lękliwe, że za strzałem, nagłem stuknięciem i t. p. spadają na ziemię. Nawet głośna rozmowa, albo szczekanie psa, a nawet sam widok człowieka razi je, albowiem natychmiast stulają rożki. Dlatego też ludowa ich nazwa *truśka* jest zgodna i stosowna. Drugim środkiem obrony, jakiego złotki, niektóre przynajmniej, używają w razie niebezpieczeństwa, jest posoka ostra, gryząca i smrodliwa.

---

¹⁾ Wedle naczynych spostrzeżeń zmarłego profesora Ludwika Grzmielewskiego, naówczas zwiedzającego te strony.

Wydziela je chrząszczyk zwykle ustami; niekiedy jednak posoka ta sączy się z boków odwłoku, zwłaszcza, gdy samiczki zabierają się do składania jajek. Posoką tą bronią się nie tylko chrząszcze ale i pędraki. W lasach, gdzie dużo pędraków *złotki osikowej* L i n a T r e m u l a e F a b r. objada młodą osiczynę, powietrze przejęte niemłą wonią, zdradza ich pobyt już zdaleka.

Zdawałoby się, że wydzielenie posoki takiej jest obroną mało znaczącą. Zastanowiwszy się jednak bliżej, przyznać musimy, że jest aż nadto dostateczną. I tak: pędraków *truški*, albo *złotki kartoflanej* O o l o r a d o, nie ruszy żadna kura, gęś, kaczka ani indyk. O wytępieniu tedy przez ptastwo i drób, już zaraz z góry i mowy być niemoże.

Zbierając złotki wystrzegać się trzeba dotykania oczów palcami, inaczej narażać się można na bolesne zapalenie powieki. Dalej, kładąc złotki do szkiełka, trzeba zważać na pyszczek i odwłok i w razie sączenia posoki, lepiej obetrzeć je bibułką, inaczej zabrudzą się inne chrząszcze niekiedy do niepoznania, zwłaszcza włosiste, omszone lub popylone i w ogóle drobne.

Rzeczona posoka zresztą tak przejmuje całe ciało złotek, że i po ich śmierci jeszcze działa. Okazuje się to głównie na trzcinowcach. Szpilki jakimi chrząszczyki te są przekłute, grynszpanem czyli octanem miedzi niekiedy tak są objęte i poprzeżerane, że trudno ich się doczyścić. Nawet i same chrząszcze nieraz przez to są narażone na zniszczenie.

W ścisłym związku z tem okazują się nareszcie i te straty, jakie ponoszą gospodarstwa wiejskie. Są to straty nieraz bardzo dotkliwe, sięgające za kieszeń i dobytek. Okoliczności te są następujące. Na pastwiskach z mokradłami, zdarza się często z wiosny, że bydło chciwie trawy świeżej, skwapliwie chwytą młode pędy trzciny i mielca *Glyceria spectabilis* M. et K. Tymczasem na tych właśnie roślinach przebywają najczęściej trzcinowce, tak w stanie chrząszcza jak i pędraka. Owady te połknięte przez bydło, sprawiają zapalenie żołądka i kiszek, a głównie dróg moczowych, zupełnie tak samo jak majiki. Choroba ta mająca bardzo szybki przebieg, kończy się zwykle śmiercią bydłęcia, a częściej jeszcze dla zmniejszenia straty, dorznięciem zapadłej sztuki.

Wzdłuż Powiśla całego, tam wszędzie gdzie trzcina i mielec wyrastają, szkody te pojawiają się rok rocznie. Tysiące więc rubli u nas co rok nikną i przepadają a przyczyną bezpośrednią jakieśmy widzieli, niewątpliwie jest owa niepozorna posoka naszych złotek ¹⁾.

Otóż wziąwszy to wszystko co się dotąd powiedziało, pod rozwagę, przyznać trzeba, że nasze złotki krajowe wogóle należą do muięj szkodliwych. Widzieliśmy jednak, że między nimi są i takie, które zagrażają dobytkom naszym. Największe atoli szkodniki mieszczą się między zagranicznymi. W każdym razie złotki w gospodarstwie przyrody, zajmują nieposłednie miejsce, a tem samem chrząszcze te niewątpliwie zasługują na naszą uwagę.

---

¹⁾ Posoką taką wydzielają i inne owady wogóle, a z chrząszczami w szczególe, niektóre szczy-pawki *Carabici*; ścierwiki, *Silphidae*; majiki, *Meloidae* i inne. Własności gryzące zależą głównie od kwasu mrówkowego.

Złotki zbierałem w różnych miejscowościach kraju naszego. Niektóre były mi nadesłane lub przywiezione. To co z rodziny téj mam, obejmuje wykaz następujący:

SAGRIDAE.

Orsodaena Latr.

1) *Cerasi* F. U nas, zwłaszcza koło Warszawy, zdaje się być rzadką. Przywiózł mi ją Dr. Dziedzicki z Białorusi, w m. Czerwcu 1883 r. Zebrał ją z głogu i jarzębiny. W G. Z. 1 okaz z Petersburga, w Z. B. zaś są 3 okazy z tejże miejscowości ¹⁾.

DONACIDAE.

Donacia Fabr. (Trzciniowiec).

1) *affinis* Kunze. Powszechny, lubo niekoniecznie częsty. Na jeziorze Gocławskim, w Maju 1866 r. zebrany ręką z jeżogłówki pospolitej *Sparganium simplex* Smith. W G. Z. 1 okaz z Rawy; Z. B. 3 sztuki także z Rawy.

2) *affinis* var. *pallipes* Kunze. Rzadkość niepomierna. Zebrany ręką ze skrzypu wodnego *Equisetum palustre* L. na jeziorze Rybackim, w Gocławku, 17 Maja 1867 r. G. Z. 4 szt. z Niemiec.

3) *affinis* var. *planicollis* Kunze. Również rzadkość wielka. Zebrany ręką z rdestnicy, *Potamogeton natans* L. na jeziorze Rybackim, 16 Maja 1864 r.

4) *affinis* var. *rustica* Kunze. Tak samo rzadkość wielka. W r. 1864 zebrany ręką z *Hydrocharis morsus ranae* L. w rowie bagna Wawerskiego, nad trytwą, 12 Maja 1864 r. G. Z. 6 szt. z Prus.

5) *bidens* Oliv. Rzadkość, podarek Schwartzschultza, zebrany z chwastów wodnych na jeziorze wsi Gocławia. G. Z. 6 szt. z okolic Warszawy.

6) *brevicornis* Ahr. Rzadkość. Moje pierwotne także pochodzą od zmarłego entomologa Schwartzschultza; zebrane przez tegoż na łąkach Wawerskich z mielca *Glyceria spectabilis* M. et K. w m. Czerwcu 1864 roku. G. Z. 8 szt. z Węgier.

7) *crassipes* Fabr. Powszechny i pospolity. Zebrany ręką z trzciny, na jeziorze Gocławskim, za ogrodem, w m. Maju 1864 r. G. Z. 4 szt. oraz Z. B. 8 szt. pochodzące z Rawy.

8) *dentata* Hoppe. Powszechny i pospolity. Zebrany przezemnie ręką z kopru wodnego, na bagnie Wawerskiem zwanem „potokiem“, w m. Maju 1864 r. G. Z. i Z. B. po jednym okazy z okolic Warszawy.

---

¹⁾ G. Z. znaczy Gabinet Zoologiczny.

Z. B. Zbiór p. Baumgartena, prezesa Banku Polskiego, jeden z najbogatszych w kraju.

9) *dentipes* Fabr. Powszechny i bardzo pospolity. W zbiorach moich figuruje z r. 1864, zebrany przezemnie ręką z *Cicuta virosa* L. w m. Czerwcu, na jeziorze w Gocławku. G. Z. 5 szt. z Niemiec.

10) *discolor* Hoppe. Powszechny i pospolity. Przywiózł mi go pan Baumgarten z gór Olbrzymich Górnego Śląska w roku 1881 w m. Lipcu. U nas w kraju dość częsty. Koło Warszawy go nie widziałem; za to w Kaliskiem (w Gruszczycach), w Lubelskiem i Kieleckiem (w Żarkach) bardzo pospolity. G. Z. 1 szt. z Krymu; Z. B. 2 szt. z Francji.

11) *Lemnæ* Fabr. Powszechny i pospolity. Zebrany przezemnie ręką na jeziorze w Gocławku, z grzybienia, *Nuphar lutea* Hayne, w m. Czerwcu 1864 r. G. Z. 2 szt. z okolic Warszawy i 1 z Kaukazu. Z. B. 9 okazów z Kutna i 1 z Kaukazu, lecz pod synonimem *Donacialis* Pn. z r.

12) *Lemnæ* var. *Sagittariæ* Fabr. Rzadki i nie częsty. Zebrany ręką przezemnie na jeziorze należącym do wsi Las, koło Gocławka 16 Czerwca 1863 r. G. Z. 5 sztuk z okolic Warszawy.

13) *linearis* Hoppe. Powszechny i nie tak rzadki. Moje zebrane były czepakiem z chwastów wodnych w Wawerskim potoku w m. Maja 1866 r. G. Z. 4 szt. z okolic Warszawy.

14) *Menyanthidis* Fabr. W r. 1866 zebrany ręką przezemnie z bobrownika *Menyanthes trifoliata* L. w Wawerskim potoku. Powszechny i pospolity. G. Z. 8 szt. z Niemiec.

15) *nigra* Fabr. Powszechny i dość pospolity, zebrany 19 Maja 1869 r. czepakiem z trzciny po brzegach strugi, na Gocławskich łąkach zwanych „Rybackie“. G. Z. 4 szt. z Austrii.

16) *semicuprea* Pn. z r. Powszechny i najpospolitszy ze wszystkich trzcinowców. Zebrałem je z mielca na jeziorze Gocławskim w m. Maja 1866 r. G. Z. 6 okazów z Rawy; Z. B. 5 szt. z Rawy i dwie szt. ze Styryi, lecz pod synonimem *D. simplex* Fabr.

17) *sericea* L. Jeden z najpowszechniejszych i najpospolitszych. Zebrany przezemnie ręką na jeziorach Gocławskich z mielca i trzciny w Maja 1862 r. G. Z. 9 szt. z Rawy, 1 z Kaukazu i 2 z Syberyi; Z. B. 4 szt. z Rawy.

18) *sericea* var. *metallica* Knoch. Rzadkość. Podarek Schwartzschultza. Zebrany ręką z trzciny po brzegach rzeczulki Mieni w Wiązownej, w m. Czerwcu 1865 r.

19) *Sparganii* Ahr. Powszechny, a jednak liczy się do rzadszych. Gatunek ten należy do pierwotnych mego zbioru z 1862 r.; zebrany ręką na jeziorze Gocławskim, z jeżogłówki pospolitej w m. Lipcu. G. Z. 3 okazy z Prus.

20) *tomentosa* Ahr. Rzadkość. W r. 1863 od Schwartzschultza, który go był zebrał w tymże roku w m. Czerwcu z rogoziny, w rowie głównym Grochowa II. G. Z. 9 szt. z Niemiec. Z. B. 1 pochodzi ze Styryi.

21) *Typhæ* Brahm. Rzadkość wielka. W r. 1866 zebrany przezemnie w m. Lipcu z turzycy *Carex acuta* L. ręką, na brzegu jeziora Rybackiego w Gocławku. G. Z. 2 szt. z Niemiec.

Do krajowych trzcinowców należą jeszcze następujące:

- 22) *aquatica* Hoppe. Z. B. ma 7 szt. z Rawy.
23) *bicolor* Payh. Z. B. 6 szt. z Rawy.
24) *cinerea* Hrbst, Z. B. 2 szt. z okolic Rawy.
25) *clavipes* Fabr. Z. B. w 5 okazach z Rawy.
26) *impressa* Payk. G. Z. 2 szt. z Karyntyi. Z. B. 6 okazów z Rawy.
27) *thalassina* Germ. G. Z. z Prus 6 szt. Z. B. 4 szt. z Rawy. Ze wszystkich tych sześciu gatunków nie posiadam ani jednego.

CRIOCERIDAE.

Zeugophora Kunze.

- 1) *flavicollis* March. Podarek L. Dembowskiego; zebrany w okolicy Warszawy 30 Czerwca 1867 r. Powszechny lecz nie częsty. G. Z. 2 szt. z Włoch; Z. B. 8 szt. z Rawy.
2) *frontalis* Suffr. Rzadkość wielka. Mam tylko 1 okaz z lasu rządowego za Wygodą, wybrany 17 Listopada 1867 r. ze mchu dębowego G. Z. 4 szt. z Austrii.
3) *scutellaris* Suffr. Powszechny, częstym jednak nie jest. Wybrałem go ze mchu dębowego, z lasu Bielańskiego 5 Grudnia 1868 roku. G. Z. 1 okaz.
4) *subspinosa* Fabr. Powszechny i pospolity. Wybrany ze mchu dębowego z lasu Duchnowskiego (N. Mińskie), 9 Grudnia 1867 r. G. Z. 5 szt. z okolic Warszawy. Z. B. 1 okaz pochodzący z okolic Kijowa, a drugi ze Styryi. Prócz tego do krajowych zaliczyć należy gatunek:
5) *Turneri* var. *rufotestacea* Kr. G. Z. i Z. B. po jednym okazie z okolic Rawy.

Lema Fabr.

- 1) *cyanella* L. Powszechny i pospolity. Zebrany, czerpakiem z traw, w ogrodzie Gocławskim, 13 Czerwca 1863 r. G. Z. 5 szt. z Modlina; 5 szt. ze Syberyi i 1 szt. z Algieryi; Z. B. 5 szt. z Modlina.
2) *melanosa* L. Także powszechny i bardzo pospolity. Zebrany przezemnie czerpakiem z kwitnącego żyta w Gocławku w m. Maja 1863 r. G. Z. 6 szt. z okolic Warszawy i 2 szt. z Algieryi. Z. B. 6 szt. także z pod Warszawy.
3) *puncticollis* Curt. Rzadki; czerpakiem z wierzb w Wawrze 28 Maja 1877 r. G. Z. 5 szt. pod synonimem *L. rugicollis* Suffr. z Austrii; Z. B. 2 okazy z Wołynia.
Z krajowych brakuje mi:
4) *flavipes* Suffr. Rzadkość. G. Z. 2 okazy. Z. B. 2 okazy pochodzą z okolic Modlina.

Oriocerus Geoffr.

1) *Asparagi* L. Powszechny i pospolity. Zebrany ręką z wyrosłych szparagów, w Gocławku, 17 Sierpnia 1862 i 1863 r. G. Z. i Z. B. 4 okazy z okolic Rawy.

2) *brunnea* F. Rzadkość. Przywiózł mi go Dr. Dziedzicki z Białorusi, w m. Czerwcu 1882 r. G. Z. 5 szt. z Austrii, 2 szt. ze Syberyi i 1 szt. z Gruzji. Z. B. 4 szt. z Kobiela (Wołyń).

3) *duodecim punctata* L. Powszechny i pospolity, zebrany ręką ze szparagów kwitnących w m. Czerwcu, w ogrodzie Kamionka B. 1864 r. G. Z. 7 szt. z okolic Warszawy i 1 z Gruzji; Z. B. 4 szt. pochodzą z Wołynia.

4) *merdigera* L. Powszechny i bardzo pospolity. Zebrałem go ręką w ogródku Beuthera, propinatora Kamionka A. w m. Lipcu, z lilij żółtej, *Lilium bulbiferum* L. G. Z. 6 szt. z okolic Warszawy i 1 szt. ze Syberyi, Z. B. 5 szt. pochodzą z okolic Kijowa.

CLYTHRIDAE.

Clythra Laich. (Płotówka).

1) *laeviuscula* Ratz. Powszechna i pospolita. Zebrana na parasolkę z krzaków wierzbowych. nad szosą lubelską za Miłosną, w m. Sierpniu 1863 r. G. Z. 7 szt. z okolic Warszawy; 1 szt. z Austrii i 1 szt. z Niemiec. Z. B. 5 szt. z okolic Kijowa.

2) *quadripunctata* L. Powszechna i nierzadka. Przywiózł mi ją Dr. Dziedzicki w m. Czerwcu 1883 r. z Białorusi. Z. B. 4 okazy z Austrii.

Labidostomis Redt.

1) *longimana* L. Powszechny i pospolity. Zebrany ręką z krzaków wierzbowych na stariej cegielni w Miłosnej, w m. Lipcu 1863 r. G. Z. 2 szt. z okolic Warszawy; Z. B. 8 szt. z okolic Kutna.

2) *tibialis* Lac. Rzadki. Czerpakiem z krzaków wierzbowych, w Gruszczykach (Sieradzkie) 30 Czerwca 1881 r.

3) *tridentata* L. Powszechny i pospolity. Zebrany ręką z krzaków wierzbowych, w Drewnicy 16 Czerwca 1863 r. G. Z. 6 okazów z Austrii i 2 okazy z Kaukazu.

Lachnaea Lac.

1) *longiceps* Fabr. Powszechny i pospolity. Zebrany ręką z rumianu dużego *Chrysanthemum leucanthemum* L. na polach wsi Gocławia, w m. Czerwcu 1863 r. G. Z. 8 okazów z Austrii.

Gynandrophthalma Lac.

1) *cyanea* F. Powszechny i pospolity. Rzeczniów (Radomskie); 10-go Czerwca 1877 r. parasolką z kwitnącego głogu. G. Z. 8 szt. z okolic Warszawy.

Są jeszcze krajowe:

2) *flavicollis* Charp. G. Z. 4 szt. z okolic Rawy i 1 z Francyi.

3) *affinis* Illig. G. Z. 6 szt. z okolic Kutna i Warszawy. Z. B. 2 okazy z Petersburga. Ja dotąd nie miałem sposobności spotkać się z niemi.

Coptocephala Redt.

1) *quadrinaculata* L. Powszechny i dość częsty. Zebrany ręką z *Hieracium umbellatum* L. i *H. cymosum* L. na granicy Gocławka i Gocławia, 24 Czerwca 1864 r.

Do krajowych należą jeszcze:

2) *chalybea* Germ. Tylko Z. B. ma jednego a to z okolic Modlina. Zdaje się być rzadkim.

3) *unifasciata* Scopoli. Z. B. 6 szt. z okolic Warszawy. Oba te gatunki nie znajdują się w zbiorze moim.

Cheilotoma Redt.

1) *musciformis* Goetze. W zbiorze moim chrząszcza tego niema. Tylko Z. B. ma 2 okazy z Ojcowa. W północnych częściach Królestwa zapewne się nie znajduje; lubi on cieplejsze strony.

EUMOLPIDAE.

Eumolpus Kugel.

1) *obscurus* L. Powszechny, lecz wcale nie częsty. Schwytany wieczorem, ręką, w lot, w lesie Białopola (Lubelskie), w m. Maja 1878 r. G. Z. 6 szt. z Austrii; Z. B. także 6 szt. z okolic Rawy.

Pachnephorus Redt.

1) *arenarius* Fabr. Powszechny i pospolity. Na pobrzeżu Wisły, pod Miedzeszynom (Warszawskie), w m. Lipcu 1865 r. ręką z piasku. G. Z. 5 szt. z okolic Modlina.

2) *tesselatus* Duft. Rzadkość. Tak samo z pobrzeża Wisły, pod Jabłonną; ręką z piasku, w m. Czerwcu 1866 r. G. Z. 2 szt. i Z. B. 3 szt. pochodzące z Wołynia.

3) *villosus* Duft. Rzadkość; czepakiem z ostów, nad Wisłą, na Kępie Pragskiej 18 Września 1882 r. G. Z. i Z. B. po 1 okazie z Francyi.

Colaphus Redt.

1) *Sophiae* Schall. Powszechny i bardzo pospolity. Czepakiem z roślin krzyżowych, na wale Gocławskim; w Maju 1863 r. G. Z. 8 szt. z okolic Rawy i 4 szt. z Kaukazu. Z. B. 8 szt. z okolic Modlina i Rawy.

CRYPTOCEPHALIDAE.

Cryptocephalus Geoffr. (Krytogłówka).

1) *bilineatus* L. Powszechny i pospolity; ręką z zawciągu trawnego *Statice armeria* L. na wale w Gocławku, 26 Czerwca 1863 r. G. Z. 4 okazy z Austrii; Z. B. 7 szt. z okolic Modlina.

2) *bipunctatus* L. Powszechny i pospolity. W Gruszczykach (Sieradzkie), 19 Kwietnia 1879 r. z młodych brzošek, czerpakiem. Z. B. 5 szt. z Wołynia.

3) *Boehmi* Ill. Podarek Schwartzschultza; zebrany w Töplitz w Czechach i na Górnym Szląsku w r. 1863.

4) *cordiger* L. Powszechny i pospolity. Ręką z leszczyny, w lesie rządowym za Wygodą, w m. Czerwcu 1863 r. G. Z. 8 szt. z Austrii; Z. B. 2 szt. ze Styrii.

5) *Coryli* L. Tak samo powszechny i pospolity. Ręką z leszczyny, w lesie Wawerskim, w m. Czerwcu 1866 r. G. Z. 6 szt. z Austrii. Z. B. 3 szt. z Wołynia.

6) *distinguendus* Schnejd. Rzadkość wielka. Przywiózł mi go prezes Banku Polskiego p. Baumgarten ze Szląska Górnego, gdzie go zebrał w górach Olbrzymich, w m. Lipcu 1881 r. w 1 okazy.

7) *decempunctatus* L. Powszechny i bardzo pospolity; czerpakiem w olszynie grochowskiej z rokitnicy; 12 Czerwca 1866 r.

8) *flavescens* Schnejd. Jeden z najpowszechniejszych i najpospolitszych. Od prezesa z Kurlandii w r. 1880. G. Z. 6 szt. z Austrii; Z. B. 4 szt. z Wołynia.

9) *flavescens* Schn. var. *frenatus* Fabr. Rzadkość. Od prezesa; zebrany w Ojcowie w m. Lipcu 1881 r. Z. B. 3 okazy z okolic Modlina.

10) *flavilabris* Payk. Rzadkość wielka. W Koninie, w brzezince ręką z młodych brzošek, 19 Lipca 1863 r. G. Z. 4 okazy z Austrii.

11) *flavipes* Fabr. Powszechny i bardzo pospolity. Ręką zebrany z topolowych krzaków na powiślu pod Bielanami, w m. Czerwcu 1862 r. G. Z. 5 okazów z pod Warszawy.

12) *geminus* Gyll. Jeden z najpowszechniejszych i najpospolitszych krytogłówek. Ręką z wierzb w Natolinie, 17 Czerwca 1863 r. G. Z. 2 okazy z Austrii.

13) *gracilis* Fabr. Powszechny i dość pospolity. Na parasolkę strąśnięty z wierzby pięciopęcikowej, *Salix pentandra* L. 16 Czerwca 1866 r. w Małym Dębem.

14) *Hübneri* F. Powszechny i nie rzadki. Na parasolkę z czeremchy i tarniny; nad wałem, w Gocławku; 4 Lipca 1867 r. G. Z. 4 szt. z Rawy.

15) *Hypochoeridis* L. Powszechny, lecz wcale nie tak częsty; owszem prędkiej możnaby go zaliczyć do rzadszych. Czerpakiem z pępawy dwurocznej *Crepis biennis* L. i z *Hypochoeris glabra* L., w Grusz-

czycach, 10 Lipca 1880 r. G. Z. 1 okaz z Kjachty. Z. B. 5 szt. z Syberyi; 2 sztuki z Wołynia i 2 szt. z Kiachty.

16) *interruptus* Suffr. Czerpakiem z traw i ziół różnych, zwłaszcza z kwitającego jastrzębca włosistego, *Hieracium pilosella* L. 2 Czerwca 1879. r. w Załężu Dużem, pod Tarczynem. G. Z. 6 okazów.

17) *labiatus* Fabr. Powszechny i pospolity. Czerpakiem z młodych brzoźek, w Gruszczycach, 9 Lipca 1880 r. G. Z. 4 szt. z okolic Kutna. Z. B. 2 szt. z Petersburga i 3 szt. ze Styryi.

18) *laetus* Fabr. Rzadkość nie lada. Ręką z przytulii żółtej, *Galium verum* L. 16 Czerwca 1864 r. w krzakach Wisielca w Gocławku.

19) *lineola* Fabr. Odmiana *Cr. bipunctatus* L. Rzadkość zresztą wielka. Dr. Neugebauer przywiózł mi go z Górnego Szląska, w m. Lipcu 1868 r.

20) *lobatus* Fabr. Rzadkość wielka. Podarek Schwartzschultza, zebrany na Szląsku Górnym z krzaków wierzbowych, w Maju 1864 r.

21) *minutus* Fabr. Powszechny i może najpospolitszy z krytogłówek. Zebrany czerpakiem z traw i ziół, zwłaszcza z kwitających jastrzębców, pępaw, brodawników i t. p. roślin złożonych; w m. Maju 1863 r. G. Z. 5 szt. z Austrii.

22) *Moraei* L. Jedna z najpowszechniejszych i najpospolitszych krytogłówek. Wszędzie jej pełno. Czerpakiem z leszczyny, w lesie Wawerskim, 26-go Czerwca 1863 r. G. Z. 8 szt. z okolic Rawy i 3 szt. z Kaukazu. Z. B. 10 szt. z Wołynia.

23) *nitens* L. Powszechny, a nawet i nie rzadki. Czerpakiem z traw i ziół; Gruszczyce, 20 Lipca 1880 r.

24) *nitidulus* Gyll. Rzadkość. Czerpakiem z traw i ziół; Gruszczyce, 21 Lipca 1880 r.

25) *Pini* L. Powszechny i nierzadki. Czerpakiem z wrzosów i młodych sosienek, pod Zielonką; 20 Kwietnia 1868 r. G. Z. 6 szt. z okolic Modlina, Z. B. 4 szt. pochodzące aż z Tryjestu.

26) *Pini* L. var. *Abietis* Suffr. Powszechny, lecz nieco rzadszy od poprzedniego. Czerpakiem z młodych sosienek, w zagajniku pod Tarchominem, 17 Maja 1866 r. G. Z. 2 okazy pochodzące z gór herceńskich.

27) *Populi* Suffr. Powszechny lecz nie częsty, czerpakiem z rżyska wyki, skoszonej na zieloną paszę, pod Wygodą; 18 Lipca 1868 r. Z. B. 7 szt. z okolic Modlina.

28) *quadriguttatus* Germ. Podarek Schwartzschultza. Rzadkość wielka. Zebrany na Szląsku Austrijackim, w m. Lipcu 1863 r., ręką z młodych brzoźek.

29) *quadripustulatus* Gyll. Przywiózł mi go prezes, w m. Lipcu 1881 r. ze Szląska z gór Olbrzymich. Należy do rzadszych.

30) *rugicollis* Oliv. Podarek Schwartzschultza; zebrany na Szląsku Austrijackim z kwitającej cykoryi dzikiej *Cichorium Intybus* L., w m. Lipcu 1862 r.

31) *saliceti* Zebe. Przywiózł mi go prezes z Górnego Szląska, zebrany w górach Olbrzymich, w m. Lipcu 1881 r.

32) *sericeus*. L. Należy do najpowszechniejszych i najpospolitszych krytogłówek. Zebrany ręką z *Hieracium cymosum*. L. na Wygodzie, pod Warszawą, w m. Lipcu 1862 r. G. Z. 15 szt. z okolic Kutna. Z. B. 10 szt. z okolic Modlina i Kutna.

33) *tesselatus*. Germ. Rzadkość wielka. Czerpakiem z traw i ziół nad rzeczką Mienia, pod Emowem za Wiązowną, 29 Maja 1867 r. G. Z. 1 i to aż z Illyrii.

34) *variabilis*. Schhr. Powszechny i pospolity. Zebrany ręką z rokitiny w Marymoncie 13 Czerwca 1863 r. G. Z. 6 okazów z Karyntyi.

35) *violaceus*. Fabr. Jeden z najpowszechniejszych i najpospolitszych krytogłówek. Zebrany ręką z młodych brzozek w Wawerskiej brzezynie, 29 Kwietnia 1863 r. Z. B. 10 szt. ze Styryi.

36) *vittatus*. Fabr. Powszechny, a jednak nie częsty. W zbiorze moim znajduje się tylko 1 okaz, zebrany w Rzeczniowie (Radomskie), 11 Czerwca 1877 r. G. Z. 5 szt. z Austryi; Z. B. 3 szt. z Rawy.

37) *vittula*. Suffr. Rzadkość wielka; przywiózł mi go prezes ze Szląska. Zebrany w górach Olbrzymich. w m. Lipcu 1881 r.

38) *Wasastjernae*. Gyll. Rzadki; czerpakiem, na Rybackiem, z traw 2 Lipca 1867 r.

Do krajowych należą jeszcze:

39) *exiguus*. Schnaider. Rzadkość. Z. B. z okolic Rawy.

40) *fulvus*. Goeze. Z. B. 1 okaz pochodzący z okolic Pułtuska.

41) *janthinus*. Germ. Rzadkość. G. Z. i Z. B. po 1 okazy z okolic Rawy.

42) *octopunctatus*. Scop. Z. B. 3 szt. z okolic Rawy.

43) *ocellatus*. Drapiez. Z. B. 7 szt. z okolic Modlina.

44) *pallifrons*. Gyll. Z. B. 1 szt. z okolic Rawy.

45) *variegatus*. F. Rzadki; przebywa na dębach. Z. B. 2 okazy z okolic Modlina. Ze wszystkich tych gatunków, dodatkowo wymienionych, dotąd u mnie nie ma.

Pachybrachys. Suffr.

1) *hieroglyphicus*. Fabr. Powszechny i wcale nie rzadki. Na parasolkę z leszczyny 23 Maja 1863 r., w lesie Wawerskim. G. Z. 6 szt. Z. B. 12 szt. pochodzą z okolic Modlina.

2) *histrion*. Oliv. Powszechny także, lecz nierównie rzadszy od poprzedniego. Czerpakiem z krzaków leszczyny, koło leśniczego w Wawrze, 28 Maja 1880 r. G. Z. 6 i Z. B. 3 szt. pochodzące z Austryi.

CHRYSOMELIDAE.

Timarcha. Latr.

1) *metallica*. Fabr. Powszechny, lecz nie tak częsty jakby się zda-

wało. Zebrany ręką z pod kamieni koło Bielska, w Płockiem, w m. Sierpniu 1862 r. G. Z. 3 szt. z Austrii; Z. B. 1 okaz z Austrii.

Chrysomela. L. (Złotka).

1) *analis. L.* Powszechna, lubo nie częsta. Zebrana ręką ze ścieżki, nad wałem ochronnym, w Kamionku B. 25—27 Sierpnia 1870 r. G. Z. 2 szt. z Austrii; 8 szt. z okolic Modlina i Rawy i 1 szt. z Gruzji. Z. B. 2 okazy pochodzące z okolic Kijowa.

2) *Banksi. F.* Rzadkość wielka. Przywiózł mi ją urzędnik banku polskiego p. Ignacy Chmielewski z Tatrów (Zakopane), gdzie ją był zebrał ręką z ziół w m. Sierpniu 1881 r. Z. B. 8 szt. pochodzące z Algierji.

3) *cerealis. L.* Powszechna i pospolita, lubo nie wszędzie. Ręką z bylicy pospolitej 27 Maja 1862 r. w Miedzeszynie. Mam także kilka szt. z Ozech (Töplitz), G. Z. 1 szt. z okolic Warszawy i 7 szt. z Niemiec; Z. B. 7 szt. z okolic Kijowa.

4) *cerealis. L. var Megerlei. F.* Rzadkość; czerpakiem z traw i ziół w Gruszczycach, za gorzelnią. G. Z. 6 okazów z Austrii i szt. z Usola (Syberyja), Z. B. 3 szt. także z Syberyi.

5) *fastuosa. L.* Najpowszechniejsza i najpospolitsza, a zarazem najłagodniejsza z krajowych złotek. Zebrana ręką z *Galeopsis tetralix. L.* w Sierpniu 1882 r., w ogrodzie Gocławskim. G. Z. cały tuzin z okolic Kutna, Modlina i Rawy. Z. B. 8 szt. z okolic Warszawy.

6) *fucata. Fabr.* Powszechna, częstą, wszakże nie bywa. Ręką z wrotyczu pospolitego *Tanacetum vulgare. L.*, na łąkach kępy Gocławskiej. 21 Września 1870 r. G. Z. 4 okazy z Austrii.

7) *geminata. Pagk.* Powszechna i pospolita. Ręką z pod darniny na polach Czaplowizny, pod Warszawą 19 Kwietnia 1862 r. G. Z. 5 okazów, z Morawii.

8) *Goettingensis. L.*, powszechna i dość częsta. Z pod kamieni; 13 Kwietnia 1863 r. w Rogorzewie (Gostyńskie). G. Z. 3 szt. z okolic Warszawy i 1 szt. z Krymu. Z. B. 9 szt. z pod Warszawy i 1 szt. ze Styryi.

9) *graminis. L.* Powszechna i dość częsta. Ręką z wrotyczu pod osadą Bluszcz, nad Wisłą; 17 Sierpnia 1862 r. G. Z. 5 szt. z pod Kutna i Rawy; 1 szt. z Podola; 2 szt. z Krymu i 1 szt. z Kaukazu. Z. B. 6 szt. pochodzące z pod Warszawy.

10) *haemoptera. L.* Powszechna i nie rzadka; z pod kamieni w Grochowie I, 17 Kwietnia 1872 r. G. Z. 3, a Z. B. 5 szt. z pod Modlina.

11) *islandica. Germ.* Rzadkość, mam ją od prezesa; zbierał ją w Sudetach, na Szląsku Górnym, w m. Lipcu 1881 r. G. Z. i Z. B. po 3 okazy z Tatrów.

12) *lamina. F.* Wcale nie częsta, owszem należy prędkiej do rzadkich. Tak samo przywiózł ją prezes Banku Polskiego ze Szląska w m. Lipcu 1881 r. G. Z. 6 szt., t. j. 2 z Austrii i 4 z Krymu.

13) *limbata. Fabr.* Powszechna, jednak nie częsta. Z pod darniny na Koziój Górcie, za Grochowem II, 10 Kwietnia 1862 r. G. Z. 7 szt. z pod Pułtusza i 2 szt. z Krymu. Z. B. 4 szt. pochodzące z okolic Warszawy.

14) *marginalis*. Duft. Rzadkość; ręką z pod dużego wióra, w kontrowersie leśnym w Rogorzewie 10 Kwietnia 1862 r. G. Z. 3 szt. z Austrii i 1 szt. z Podola.

15) *marginata*. L. Powszechna i pospolita. Z pod kamieni na roli Gocławka, 16 Kwietnia 1862 r. G. Z. 7 okazów z Austrii; Z. B. 8 szt. z pod Warszawy.

16) *polita*. L. Powszechna i pospolita. Czerpakiem z traw i ziół koło Wisielca, na granicy Gocławia, 4 Sierpnia 1867 r. G. Z. 2 szt. z okolic Pułtusk i Modlina, 1 z Kaukazu i 2 szt. ze Styryi. Z. B. 1 okaz z pod Warszawy.

17) *staphylea*. L. Powszechna i pospolita. Przywiózł mi ją prezes z Wieliszewa (Warszawskie), 26 Czerwca 1881 r. Zresztą inne zebrałem w różnych miejscowościach kraju naszego. Ostatnią w r. 1882, dnia 24 Października w parku Pragskim. G. Z. 3 szt. z Kutna i 3 szt. ze Syberyi wschodniej. Z. B. 8 szt. z pod Warszawy.

18) *varians*. F. Powszechna i pospolita; prawie wszędzie na Ś. Jańskim ziele, *Hypericum perforatum*. L. Czerpakiem z ziół i traw z Załężu Dużem, 16 Lipca 1880 r. G. Z. 9 szt. z pod Kutna, Rawy i Modlina; i 1 z Krymu. Z. B. 5 szt. z Austrii.

19) *violacea*. Pn. z r. Powszechna i wcale nie rzadka. Zebrana ręką, z mięty wodnej, z rowu, na łączce w Rudzie, za Marymontem, 16 Lipca 1862 r. G. Z. 3 szt. z Francyi; Z. B. 5 szt. z Austrii.

Z krajowych nie posiadam jeszcze.

20) *crassimargo*. Germ. G. Z. 5 okazów z pod Pułtusk i Rawy; Z. B. 2 szt. pochodzące ze Styryi.

21) *hottentotta*. F. G. Z. 10 szt. z okolic Rawy i Kutna i 2 szt. z Krymu.

22) *carnifex*. F. Tylko G. Z. 2 szt. z okolic Modlina i 2 szt. z Prus.

23) *fulminans*. Suffr. Z. B. 1, z okolic Warszawy. Właściwie tylko w południowych miejscowościach kraju naszego, gatunku tego spodziewałyby się należało. Jest to niewątpliwie odmiana *Chr. Menthastr.* Suffr., o której później będzie mowa.

24) *morio*. Fald. Tylko Z. B. 2 szt. z pod Warszawy.

25) *Menthae*. Redt. G. Z. 9 szt. z okolic Modlina i Kutna; Z. B. 2 szt. z Austrii.

26) *Menthastr.* Suffr. Powszechna i pospolita; pomimo to jednak niezabrana dotąd przezemnie. G. Z. 5 szt. z Austrii; Z. B. 11 szt. z Hiszpanii. Gatunek ten zresztą wszędzie na kwitnącej mięcie wodnej i na innych roślinach wodnych. Nie brałem ję jednak, bo zdawało mi się, że ją już mam i dla tego niepotrzebna.

27) *mixta*. Küst. G. Z. 1 okaz z okolic Łomży.

28) *quadrigemina*. Suffr. Odmiana *Chr. fucata*. Fabr. Z. B. 1 okaz z okolic Rawy.

29) *sanguinolenta*. L. Powszechna i pospolita. G. Z. 5 szt. z okolic Modlina. Z. B. 4 szt. z pod Warszawy i 6 szt. z Kaukazu.

Oreina. Chevr.

1) *Cacaliae*. Schrnck. Przywiózł mi ją Dr Neugebauer z gór Olbrzymich Górnego Śląska, w Lipcu 1868 r. Jest ona odmianą *Or. tristis*. Fabr. G. Z. 5 szt. z Szwajcaryi.

2) *intricata*. Germ. Od Dra Neugebaura; zbierał je w górach Sudety — na Śląsku, w r. 1868 w m. Lipcu. G. Z. i Z. B. po 2 szt. z Tatrów.

3) *luctuosa*. Duft. Mam ją z Tatrów od J. Wańkowicza; zebrał ją w Zakopanem w ciągu lata 1882 r. G. Z. 4 szt. z Francyi i 2 szt. z Tatrów. Z tychże stron pochodzą 2 szt. Z. B.

4) *speciosissima*. Scop. Od prezesa; zbierał ją w Sudetach na Śląsku, w Lipcu 1881 r. G. Z. 2 szt. z Pyrenejów; Z. B. 7 szt. z Francyi.

Do obrębu fauny krajowej należy jeszcze:

5) *Senecionis*. Schummel. Z. B. 4 szt. z Tatrów; w zbiorze moim nie ma jej.

Lina. Redtenb.

1) *aenea*. L. Powszechna, jednak nie bardzo częsta. Ze mchu, w Ojcowie 17 Sierpnia 1863 r. G. Z. 7 szt. z okolic Pułtuszka i Rawy i 4 szt. ze Syberyi. Z. B. 8 szt. pochodzące z Ojcowa.

2) *collaris*. L. Rzadka; ręką z krzaków wierzbowych, w Żarkach 17 Lipca 1863 r. G. Z. 7 szt. z Austrii, Z. B. 7 szt. z okolic Kijowa.

3) *cuprea*. F. Powszechna i dość częsta. Czerpakiem z krzaków wierzbowych i traw łąki leśnej w Gruszczykach 13 Lipca 1880 r. G. Z. 5 szt. z Austrii; Z. B. 6 szt. z Ojcowa.

4) *Populi*. L. Powszechna i bardzo pospolita. Ręką z młodych pędów osiczyzny, w lesie Miłoskim, 19 Maja 1862 r. G. Z. 5 szt. z pod Warszawy, 4 szt. ze Syberyi i 1 szt. z Kaukazu. Z. B. 6 szt. pochodzące z okolic Aleksandrowa, nad pruską granicą.

5) *Tremulae*. Fabr. Powszechna i bardzo pospolita. Ręką z młodych pędów topoli piramidalnej, w ogrodzie Gocławskim i Grochowa II, 16 i 17 Czerwca 1862 r. G. Z. 5 szt. z pod Modlina; Z. B. 6 szt. z pod Rawy.

6) *vigintipunctata*. Scop. Rzadkość; podarek Schwartzschultza, ręką z krzaków wierzbowych w Śląsku Górnym i Czechach (Töplitz); w Maju 1862 r. G. Z. 5 szt. z Austrii; Z. B. 6 szt. z okolic Kijowa.

Gonioctena. Redt.

1) *litura*. F. Powszechna i pospolita. Przywiózł mi ją prezes z Ojcowa w m. Lipcu 1881 r. G. Z. 3 okazy z Niemiec.

2) *quinquepunctata*. F. W kraju naszym dość rzadka. Przywiózł mi ją prezes z gór Olbrzymich Górnego Śląska, w m. Lipcu 1881 r. G. Z. 5 szt. z Francyi; Z. B. 4 szt. z Uhań (Lubelskie).

3) *rufipes*. De Geer. Powszechna i nie rzadka wcale. Czerpakiem z osiczyzny, w lesie rządowym 16 Maja 1863 r. G. Z. 4 okazy pochodzące z okolic Pułtuszka. Z. B. 4 okazy z Niemiec.

4) *Viminalis*. L. Powszechna i pospolita. Czerpakiem z wierzby trzypęcikowej *Salix triandra*. L. w Żarkach, Żłotym Potoku, Ojcowie i Miłosnie, 16—30 Maja 1866 r. G. Z. 4 okazy z pod Warszawy, Z. B. 6 szt. z Niemiec.

Do niezebranych przezemnie krajowych gatunków tego rodzaju należą:

5) *affinis*. Suffr. G. Z. 5 szt. z okolic Pułtuska i z Ojcowa, a 1 z Krymu; Z. B. posiada 3 szt. z Petersburga.

6) *flavicornis*. Suffr. G. Z. 2 okazy z Rawy.

Gastrophysa. Redt.

1) *Polygoni*. L. Powszechna i bardzo częsta. Wszędzie na rdeście ptasim; zebrana ręką 16 Maja 1862 r. G. Z. 6 szt. z pod Warszawy i 1 okaz z Krymu. Z. B. 4 okazy pochodzą z Kremieńczuka (Ukraina).

2) *Raphani*. F. Przywiózł mi ją prezes z gór Olbrzymich Szląska Górnego w m. Lipcu 1881 r. W tymże samym roku porą letnią profesor Wrześniowski przywiózł kilkanaście okazów z Tatrów (Zakopane). G. Z. 4 szt. z Węgier; 1 szt. z Krymu i 1 szt. ze Syberji. Z. B. 3 szt. pochodzące z okolic Połtawy, pod synonimem *G. viridula*. Payk. Prócz tego jeszcze mam kilka szt. od prof. Wrześniowskiego także z Zakopanego.

Plagiodera. Redt.

1) *Armoraciae*. L. Powszechna i bardzo pospolita. Zebrana ręką z młodych brzoźek, w brzezynie Wawerskiej 16 Maja 1862 r. G. Z. 4 okazy z Krymu i 8 szt. z okolic Pułtuska i Modlina. W Z. B. gatunek ten jest pod synonimem *Pl. versicolora*. Laich., z okolic Kijowa w 2 okazach.

Phaedon. Latr.

1) *Betulae*. Fabr. Powszechna i wcale nie rzadka. Zebrana ręką z roślin wodnych w Wawerskim potoku 24 Maja 1862 r. G. Z. 6 okazów z Syberji.

2) *Cochleariae*. Fabr. Powszechna i bardzo pospolita. Ręką z rożnicy w olszynie Grochowskiej 12 Maja 1862 r. G. Z. 2 okazy z pod Kutna. Z. B. 5 szt. z Saksonii i 1 szt. z Rawy.

3) *grammicum*. Duft. Rzadkość; ręką z *Nasturtium amphibium*. R. Brown. i *N. palustre*. Dec. nad jeziorem Gocławskim, 17 Maja 1862 r. G. Z. 6 szt. z Austrii; Z. B. 2 szt. z Karpát.

4) *pyritosum*. Oliv. Powszechny choć nie można go liczyć do częstych. Ręką z roślin wodnych, a głównie z *Ranunculus lingua*. L. i *R. flammula*. L. 19 Maja 1867 r. G. Z. 4 szt. z Krainy; Z. B. 1 szt. z Saksonii. Do krajowych liczy się jeszcze:

5) *Hederae*. Suffr. G. Z. z Saksonii i Rawy po 1 okazie. Z. B. 2 szt. z Saksonii i 1 z Kaukazu. Ja dotąd nie zebrałem go jeszcze.

Phratora. Redt.

1) *atrovirens*. Corn. Rzadkość. Od Dra Neugebaura; zbierał ją w Sudetach na Górnym Szląsku w m. Lipcu 1868 r.

2) *tibialis*. Suffr. Powszechna lubo niebardzo częsta. Czerpakiem z krzaków wierzbowych, nad jeziorem Bielskiem (Gostyńskie), 17 Września 1867 r. G. Z. 3 szt. z Niemiec; Z. B. 4 szt. z Szwajcaryi.

3) *Vitellinae*. L. Powszechna i bardzo pospolita. Prawie wszędzie na krzakach wierzbowych. Zebrana ręką z wierzy trzypęcikowej, w Wawerskim potoku, 17 Czerwca 1862 r. G. Z. 4 okazy z Kutna i 4 szt. z Syberyi. Z. B. 2 szt. z pod Warszawy.

4) *vulgatissima*. L. Powszechna i bardzo pospolita. Czerpakiem z krzaków wierzbowych, nad jeziorem Bielskiem (Gostyńskie), 17 Września 1867 roku. G. Z. 6 szt. z Austrii i 1 szt. ze Syberyi. Z. B. 5 szt. z okolic Pułtusa i Modlina i 2 szt. z ponad Bajkału.

Prasocuris. Latr.

1) *aucta*. F. Rzadki. Przywiózł mi ją pan B. ze Szląska Górnego, gdzie ją w m. Lipcu zebrał był w górach Obrzymich, 10 Lipca 1881 r., ręką z jaskru *Ranunculus acris*. L. Z. B. 4 szt. z okolic Rawy.

2) *Beccabungae*. Ill. Powszechna i dość częsta. Czerpakiem z traw i ziół na łąkach, powyżej młyna, w Gruszczykach, 17 Czerwca 1867 r. G. Z. 5 okazów z Prus.

3) *Pr. marginella*. L. Powszechna i pospolita. Ręką z kaczynica błotnego *Caltha palustris*. L., w m. Maju 1862 r. G. Z. 3 szt. z Niemiec. Z. B. 7 szt. z okolic Kijowa.

4) *Phellandrii*. L. Powszechna również i pospolita, jak poprzedni gatunek, nawet częściej się pojawia. Zebrana ręką z kopru wodnego *Phellandrium aquaticum*. L. G. Z. 5 szt. z okolic Pułtusa; Z. B. 6 szt. z pod Modlina.

GALERUCARIAE.

Adimonia. Leich. (Posmutka).

1) *Capreae*. L. Powszechna i bardzo pospolita. Czerpakiem z roślin wodnych nad kanałem w Gruszczykach, 13 Lipca 1879 r. G. Z. 5 szt. z pod Kutna i Modlina i 3 szt. ze Syberyi. Z. B. 1 egzemplarz z okolic Pułtusa.

2) *circumdatus*. Duft. Dość rzadka. Ręką na ścieżce, w ogrodzie Gocławskim, 30 Września 1862 r.

3) *interrupta*. Oliv. Rzadkość; czerpakiem z *Chrysanthemum leucanthemum*. L., nad wałem koło pomnika pod Grochowem II, 8 Czerwca 1882 r. G. Z. 4 szt. z Francyi.

4) *rustica*. Schall. Powszechna i bardzo pospolita; ręką, na wale w Gocławku, 28 Września 1862 r. G. Z. 5 szt. z okolic Kutna.

5) *sanguinea* F. Powszechna i wcale nie rzadka. Na parasolkę strążniętą z kwitnącego głogu, w lesie Gruszczyckim, 14 Kwietnia 1879 r. ¹⁾ G. Z. 5 szt. z pod Modlina i 2 szt. z Kaukazu. Z. B. posiada odmianę *A. tibialis*. Duft. w 1 okazie z Francyi.

6) *Tanaceti* L. Powszechna i bardzo pospolita; ręką z ziemi, szczególnie po ścieżkach, w ogrodzie i na wale w Goławku, 28 Września 1862 r. G. Z. 5 okazów z pod Warszawy i 1 z Kaukazu. Z. B. 3 szt. z pod Warszawy.

Galeruca. Fabr. (Truska).

1) *calmariensis* L. Powszechna i pospolita; ręką z chwastów wodnych w Wawerskim potoku; 16 Maja 1862 r. G. Z. 4 szt. z Austrii i 2 szt. z Francyi. Z. B. 4 szt. z Kobiela pod synonimem *G. xanthomelaena* Schrok.

2) *Crataegi* Forst. Powszechna lubo nie częsta; na parasolkę strążniętą z kwitnącego głogu, 18 Maja 1868 r. w lesie rządowym za Wygodą. G. Z. 2 z pod Rawy, 7 szt. z Francyi i 1 okaz z Kaukazu. Z. B. 1 okaz pochodzi także z Kaukazu.

3) *lineola* Fabr. Powszechna i b. pospolita; ręką z roślin wodnych i pobrzeżnych jeziora Goławskiego, zwłaszcza z krwawnicy, *Lythrum Salicaria* L. 17 Maja 1866 r. G. Z. posiada tylko 2 szt. z okolic Kutna. Z. B. ma także 2 szt. z okolic Rawy.

4) *Nymphaeae* Fabr. Powszechna lecz nie częsta. Na pływających liściach białej lilii wodnej *Nymphaea alba* L. 20 Czerwca 1862 r., zebrana ręką na jeziorze Rybackiem, w Goławku. G. Z. 1 z Węgier; Z. B. 2 z okolic Kijowa.

5) *tenella* L. Powszechna i wcale nie rzadka. Na trzinie, rogozinie, jeżogłówce i innych roślinach wodnych. Ręką zebrana na jeziorze Goławskim z rogoziny i jeżogłówki, 24 Czerwca 1862 r. G. Z. ma 5 szt. z okolic Kutna.

6) *Viburni* Payk. Powszechna i bardzo pospolita. Na kalinie, olszy, trzinie, krwawnicy, mielcu i brzościach. Ręką z krwawnicy, nad jeziorem Goławskim, 27 Czerwca 1862 r. G. Z. ma tylko 1 okaz i to ze Styryi. Z. B. 4 szt. z pod Warszawy.

Agelastica, Redt.

1) *Alni* L. Ze wszystkich innych złotków niewątpliwie najpowszechniejsza i najpospolitsza. Wszędzie na olszynie tak czarnej jak białej; ręką z olszy czarnej w ogrodzie Goławskim, 19 Czerwca 1862 r. G. Z. 5 szt. z Pułtusa i 3 szt. z Kaukazu; Z. B. 2 egzempl. z pod Kijowa.

---

¹⁾ Niektórzy autorowie gatunek ten uważają za *Galeruca Crataegi* Forst. Większość atoli zaprzecza temu.

Phyllobrotica. Redt.

1) *quadrimaculata*. L. Powszechna i pospolita. Ręką z kwitnącej mięty polnej, *Mentha arvensis*. L. na polu, pod Wygodą, 19 Lipca 1862 r. G. Z. 5 okazów z okolic Kutna. Z. B. tylko 1 z Kijowa.

Calomicrus. Steph.

1) *pinicola*. Duft. Powszechna i pospolita. Ręką z młodych sosien w lesie rządowym za Wygodą, 20 Czerwca 1863 r. G. Z. pod nazwą *Luperus Geoffr.* ma z gatunku tego 4 okazy z Austrii.

Luperus. Geoffr.

1) *flavipes*. L. Powszechna i pospolita; ręką z olszy czarnej w parowie lasu rządowego, za Wygodą, 31 Maja 1863 r.

2) *rufipes*. Fabr. Czerpakiem, z dzikiej jabłoni, na cegielni Miłoskiej, 12 Lipca 1868 r. G. Z. 4 okazy z pod Pułtusa.

HALTICIDAE.

(Pchły ziemne).

Haltica. Geoffr.

1) *ampelophaga*. Guér. Powszechna lecz nie częsta. Czerpakiem z młodej brzoźki; 12 Sierpnia 1868 r. na polach Mokrego Ługu (Okuniewskie), pod Warszawą. G. Z. 7 okazów z Grodziska i 1 szt. z Francji. Z. B. 3 szt. z Francji.

2) *Armoraciae*. E. H. Powszechna, lecz nie częsta. Czerpakiem z chrzanu, na osadzie Holtorffa w Kawęczynie, 16 Czerwca 1875 r. G. Z. 1 szt. z Węgier i 4 szt. z pod Warszawy.

3) *H. atra*. Payk. Powszechna i pospolita. Czerpakiem z rzeżuchy ogrodowej, w ogrodzie Gocławskim, 15 Maja 1864 r. G. Z. ma 3 okazy z pod Warszawy.

4) *Brassicae*. Fabr. Powszechna lecz nie częsta; prędkiejby ją do rzadszych zaliczyć należało. Czerpakiem z *Cardamine pratensis*. L. w olszynie za wałem Gocławskim, 20 Maja 1866 r. G. Z. ma 2 okazy i to ze Syberyi.

5) *Chrysanthemi*. E. H. Powszechna, lecz dość rzadka; czerpakiem z rumianu dużego, czyli wołowego oka *Chrysanthemum leucanthemum*. L. 16 Maja 1865 r. Z. B. 2 okazy z Francji.

6) *coerulea*. Payk. Powszechna i dość pospolita, na zaroślach. Ręką z kosaćca łąkowego, *Iris pseudacorus*. L. 26 Maja 1865 r. G. Z. 2 okazy pochodzą z okolic Pułtusa.

7) *consobrina*. Duft. Dość rzadka, czerpakiem z wrzосу, pod Zieloną, 2 Sierpnia 1868 r. G. Z. 2 egzemplarze z Kaukazu.

8) *Cyanella* Redt. Rzadka. Czerpakiem z traw i ziół, w ogrodzie Gocławskim, 17 Maja 1865 r.

9) *Cyparissiae* Ent. H. Powszechna i pospolita, ręką z ostromleczu wąskolistnego, znanego pod nazwą ludową „kocie mleko“, *Euphorbia cyparissias* L. 16 Czerwca 1862 r., na wale w Gocławku. G. Z. 3 okazy z pod Warszawy i 1 szt. z Dauryi.

10) *Erucae* Oliv. Rzadkość. Czerpakiem ze słodkogorzu *Solanum Dulcamara* L., 10 Września 1882 r., w osadzie Potok, pod Marymontem. G. Z. 4 szt. z okolic Modlina. Z. B. 1 szt. pod dwunazwą; *H. quercetorum* Foudr. z okolic Kutna.

11) *excisa* Redt. Powszechna i nierzadka, na chwastach krzyżowych błotnych. Czerpakiem z *Cardamine amara* L., w olszynie za wałem w Gocławku, 24 Maja 1866 r. G. Z. ma 2 okazy z Francyi:

12) *Euphorbiae* Fabr. Powszechna i pospolita. Czerpakiem z ostromleczu wąskolistnego; w lesie rządowym, za Wygodą, 19 Sierpnia 1868 r. G. Z. 2 okazy z Paryża i 2 szt. z okolic Rawy. Z. B. 4 okazy pochodzące z Francyi.

13) *ferruginea* Scop. Powszechna i bardzo pospolita. Ręką z ostromleczu wąskolistnego, 22 Czerwca 1864 r. G. Z. 2 szt. z Algieryi i 6 szt. z Francyi południowej. Z. B. 6 szt. z pod Warszawy i Modlina i 2 szt. z Algieryi.

14) *Helxines* L. Powszechna i bardzo pospolita; czerpakiem z wierzbowych krzaków, na łąkach w Rogorzewie (Gostyńskie), 16 Sierpnia 1866 r. G. Z. 5 szt. z okolic Pułtuska i Modlina i 3 szt. z Niemiec.

15) *herbigrada* Curt. Powszechna i dość częsta. Czerpakiem z traw i ziół, zwłaszcza z *Campanula rotundifolia* L., na wale, za ogrodem Gocławskim, 11 Czerwca 1867 r. G. Z. 5 szt. z pod Warszawy; Z. B. 6 szt. z Grodziska.

16) *Lepidii* Ent. H. Powszechna i pospolita. Czerpakiem z rzeżuchy ogrodowej w ogrodzie Gocławskim, 24 Lipca 1864 r. Z. B. 3 okazy, pod dwunazwą czyli synonimem *H. nigripes* All. z okolic Pułtuska.

17) *lutescens* Gyll. Rzadkość. Czerpakiem z rowów w Rogorzewie (Gostyńskie), 17 Września 1867 r.

18) *Modéri* L. Powszechna i pospolita. Ręką z traw i ziół, 13 Czerwca 1865 r.; na pobrzeżu Warty, w m. Koninie. Pod Warszawą wszędzie pospolita. G. Z. 2 okazy z okolic Kutna; Z. B. 5 szt. pochodzą z okolic Rawy.

19) *nemorum* L. Powszechna i bardzo pospolita. Ręką z krwawnicy i rzeżuchy łąkowej, 15 Czerwca 1862 r. G. Z. 4 szt. z okolic Grodziska, Z. B. 5 szt. pochodzą z pod Pułtuska.

20) *nigriceps* Redt. Rzadkość. Czerpakiem z traw i ziół koło Wisielca, w Gocławku, 12 Września 1867 r. Gatunku tego niema ani w G. Z., ani Z. B. Niewątpliwie zamieszany do rodzaju *Longitarsus* Latr., co zresztą wyjaśni się poniżej.

21) *nigritula* Gyll. Powszechna, częstą jednak nie bywa. Wybrana ze mchu dębowego, przywiezionego z lasu Duchnowskiego (N. Mińskie); 9 Grudnia 1867 r. G. Z. 2 okazy i Z. B. 1 okaz pochodzący z okolic Rawy.

22) *nitidula* Fabr. Powszechna, lecz liczy się do rzadkich. Ręką z krzaków wierzbowych pod Radzyminem, 24 Czerwca 1864 r. G. Z. 1 szt. z Włoch północnych, 1 szt. z Kaukazu i 1 szt. ze Syberyi.

23) *oleracea* L. Ze wszystkich pcheł ziemnych najpowszechniejsza i najpospolitsza; prawie wszędzie. Ręką ze świecy nocnej *Oenothera biennis* L., 19 Czerwca 1862 r. G. Z. 2 okazy z pod Warszawy i 1 szt. ze Syberyi. Z. B. ma 4 szt. z okolic Kutna.

24) *pallida* Bach. Niezmierna rzadkość. Tylko w 1 okazie zebrana 17 Września 1868 r., czerpakiem z rokitnicy, na łąkach Rogorzewskich w Gostyńskim.

25) *Pseudocori* Redt. Powszechna i nie rzadka. Czerpakiem z rowów, na Rybackiem, 24 Czerwca 1867 r. Na kosaćcu pospolitym. W gabinecie i zbiorze B. figurują pod dwunazwą: *H. violacea* Ent. H. G. Z. 3 okazy z okolic Rawy; Z. B. 2 szt. pochodzące z Węgier.

26) *pubescens* Ent. H. Powszechna i nierzadka. Czerpakiem 30-go Maja 1867 r., z psianki czarnej *Solanum nigrum* L. w Gocławku. G. Z. 2 okazy pochodzące z Brunświka, Z. B. 7 szt. są krajowe z okolic Kutna i Rawy.

27) *quadripustulata* Payk. Powszechna, pomimo tego jednak należy do rzadszych. Czerpakiem z traw i ziół, za wałem, nad jeziorem Gocławskim, 15 Maja 1866 r.

28) *Rubi* Fabr. Powszechna i wcale nie rzadka. Czerpakiem z malin, w ogrodzie Gocławskim, 23 Maja 1864 r. G. Z. 2 szt. z pod Warszawy, Z. B. 3 szt. z Petersburga.

29) *rustica* L. Powszechna i wcale nie rzadka. Przywiózł mi ją pan B. z Ojcowa, w m. Lipcu 1881 r. G. Z. 3 szt. z okolic Kutna; Z. B. 5 szt. z Francji.

30) *Salicariae* Payk. Powszechna a jednak nie częsta. Zebrana ręką z krwawnicy, w rowie nad trytwą Wawerskiego potoku, 14 Czerwca 1866 r. Z. B. tylko ma 1 okaz z okolic Rawy.

31) *sinuata* Redt. Powszechna, częstą jednak nie bywa. Czerpakiem z ziół i traw w Łącku (Gostyńskie), 13 Sierpnia 1865 r. G. Z. 4 okazy pochodzące z Austrii; Z. B. ma 5 szt. z okolic Rawy.

32) *tetrastigma* Com. Rzadkość. Czerpakiem z turzycy lisiój, *Carex vulpina* L. nad jeziorem Gocławskim, 20 Kwietnia 1867 r.

33) *ventralis* Ill. Rzadkość wielka. Czerpakiem ze szczawiu, w zagajniku Żeliszawskim (Sieradzkie), 18 Czerwca 1881 r. G. Z. i Z. B. po jednym okazy z Francji.

34) *versicolor* Kutsch. Powszechna i nie rzadka. Czerpakiem z rokitnicy, na łąkach Rogorzewskich, 17 Września 1867 r. (Gostyńskie). G. Z. 1 szt. z okolic Warszawy i 6 szt. z okolic Paryża.

35) *vittula* Redt. Rzadkość. Czerpakiem z traw i ziół, za wałem, nad jeziorem Gocławskim, 23 Kwietnia. G. Z. ma 3 okazy z okolic Rawy. Z. B. 2 okazy, pochodzące z Węgier.

Do krajowych należą jeszcze:

36) *aterrima* Schrek. Z. B. 5 szt. z Grodziska.

37) *Campanulae Redt.* G. Z. ma 3 okazy z okolic Grodziska. Gatunek ten bardzo zbliżony do *H. herbigrada Curt.*; a nawet w katalogach Dr. H. Schauma i Dr. Hajdena uważany za jedno i to samo i dlatego nazwę tę uważają za synonim.

38) *cyanescens Duft.* Z. B. 2 szt. z Karpat.

39) *fuscipes F.* G. Z. 2 okazy z okolic Modlina.

40) *Malvae Ill.* Z. B. 4 okazy z okolic Kutna i Rawy.

41) *Mentyanthem Ent. H.* G. Z. 2 okazy z okolic Warszawy.

Ze wszystkich 6 gatunków tych, dotąd nie zdarzyło mi się nie spotkać.

Longitarsus Latr.

1) *Anchusae Payk.* Powszechna, lecz dosyć rzadka. Przywiózł mi ją pan B. ze Śląska Górnego w m. Lipcu 1881 r. G. Z. 3 szt. z Grodziska; Z. B. 1 szt. z tejże miejscowości.

2) *apicalis Beck.* Powszechna i nierzadka. Czerpakiem z traw i ziół w lesie rządowym, przy ujściu parowu, 25 Sierpnia 1867 r.

3) *atricillus Gyll.* Powszechna i pospolita. Czerpakiem z traw i ziół Wawerskiego potoku, czyli bagna, 29 Maja 1869 r. G. Z. 2 okazy z okolic Modlina.

4) *boppardiensis Bach.* Rzadkość; czerpakiem z ziół i traw koło Wisielca w Gocławku, 17 Maja 1866 r.

5) *circumscriptus Bach.* Rzadkość wielka. Czerpakiem z traw i ziół, nad brzegiem lasu rządowego za Wygodą, 11 Września 1866 r.

6) *holsaticus L.* Powszechna, z tem wszystkiem jednak, zalicza się do rzadkości. Czerpakiem z traw i ziół na łąkach Gocławskich (Rybackie), 17-go Sierpnia 1864 r. Tylko G. Z. 1 egzemplarz z Niemiec.

7) *Linnaei Duft.* Rzadkość wielka. Czerpakiem w Wawrze, w zarosłach, nad strugą, koło leśniczego, 20 Maja 1863 r.

8) *luridus Scop.* Powszechna i nierzadka. Czerpakiem z traw i ziół na osadzie Sadul, 24 Września 1865 r. G. Z. 9 szt. z Algieryi. Z. B. 2 szt. z Francyi.

9) *lutescens Gyll.* Rzadkość. Czerpakiem z *Ononis spinosa L.*, na Bielanych, 27 Sierpnia 1882 r. G. Z. 1 okaz z Petersburga.

10) *melanocephalus Gyll.* Dość rzadka. Czerpakiem z traw i ziół, na Czapłowiźnie, 16 Maja 1865 r. G. Z. 1 okaz; Z. B. 2 pochodzące z Francyi.

11) *Nasturtii Fabr.* Dość rzadka. Czerpakiem z traw i ziół na kopcu Chłopickiego, na polu Grochowa II, 27 Maja 1865 r. G. Z. 2 okazy z okolic Pułtuska.

12) *niger Ent. H.* Rzadkość. Czerpakiem z traw i ziół, w olszynie Grochowskiój, 20 Czerwca 1864 r.

13) *ochroleucus Marsh.* Powszechna lubo nie częsta; czerpakiem z traw i ziół na ugorze wsi Gocławia, 24 Maja 1866 r. G. Z. 2 okazy z pod Warszawy.

14) *parvulus* Payk. Powszechna, jednak nie częsta. Czerpakiem z traw i ziół, na Wygodzie, 16 Września 1862 r. G. Z. ma 2 szt. z Austrii.

15) *pratensis* Foudr. Powszechna i pospolita. Czerpakiem z traw i ziół w Gocławskim ogrodzie, 13 Czerwca 1866 r.

16) *pusillus* Gyll. Powszechna i pospolita. Czerpakiem z konieczyny białej, na ugorze Grochowa I; 16 Czerwca 1866 r. G. Z. 4 okazy z okolic Paryża; Z. B. ma 2 szt. z Francji.

17) *quadrisignatus* Duft. Rzadkość. Czerpakiem z traw i ziół, koło Wisielca, w Gocławku, 10 Września 1867 r.

18) *tabidus* Fabr. Powszechny, wszakże nie częsty. Czerpakiem z *Epilobium hirsutum* L., 20 Maja 1866 r. G. Z. ma 5 szt. z Austrii; Z. B. 2 szt. z pod Modlina.

19) *Verbasci* Payk. Powszechny i wcale nie rzadki; czerpakiem z dziewanny, 17 Czerwca 1863 r. G. Z. ma dwie szt. z Austrii i 4 szt. z pod Warszawy. Do krajowych tego rodzaju należą jeszcze następujące trzy gatunki:

20) *lateralis* Illig. Rzadkość wielka; tylko w Z. B. 1 okaz; zebrana przez majora Maschella, w okolicy Rawy.

21) *suturalis* Marsh. G. Z. 4 okazy z okolic Pułtuska i Modlina.

22) *Sisymbrii* Fabr. G. Z. 4 okazy z pod Rawy i Grodziska. Doład gatunków tych nie zauważyłem nigdzie.

Plectroscelis Redt.

1) *aerosa* Letz. Powszechna, a jednak nie tak częsta; czerpakiem z traw i ziół, nad drogą wiodącą z Gocławka do Wygody, 11 Września 1866 r.

2) *aridella* Payk. Powszechna i pospolita. Czerpakiem z traw i ziół osady leśnej Jasówka, w lesie rządowym, 11 Września 1866 r. G. Z. 1 okaz z okolic Modlina.

3) *aridula* Gyll. Powszechna lecz mniej częsta od poprzedniej. Czerpakiem z traw i ziół na gruntach osady zwaną Kozią Górką, koło Grochowa II; 16 Sierpnia 1866 r. G. Z. 2 szt. z pod Rawy; Z. B. 4 szt. z Francji.

4) *chlorophana* Duft. Powszechna lubo nie częsta. Ręką z wołowego języka, *Anchusa officinalis* L., 20 Maja 1863 r. G. Z. 1 reprezentanta i to aż z Nad-Amurskich krajów.

5) *concinna* Marsh. Powszechna i bardzo pospolita prawie wszędzie. Czerpakiem z traw i ziół, na ugorach wsi Kawęczyn, 13 Września 1866 r. G. Z. 3 szt. z okolic Pułtuska i 2 szt. ze Syberyi; Z. B. 5 szt. pochodzące z okolic Rawy.

6) *dentipes* Ent. H. Właściwie tylko odmiana poprzedniej; nierównie rzadsza. Czerpakiem z ostów, na pastwisku wsi Gocławia, 12 Maja 1864 r.

7) *Sahlbergii* Gyll. Dość rzadka. Czerpakiem z traw i ziół, na polach wsi Żórawka, za Miłosną, 20 Sierpnia 1866 r. G. Z. 1 okaz. Z. B. 4 okazy pochodzące z okolic Rawy.

8) *semicoerulea* Ent. H. Rzadkość nie lada. Czerpakiem z traw i ziół, na łące Kamionka A. 28 Maja 1882 r. G. Z. 2 okazy z pod Modlina; Z. B. 2 okazy pochodzą z Francyi.

Z krajowych jeszcze jest:

9) *meridionalis* Foudr. G. Z. 4 okazy, z okolic Kutna i Grodziska; ja nigdzie gatunku tego dotąd nie spotykałem.

Psylliodes Latr.

1) *affinis* Payk. Powszechna i pospolita; czerpakiem z traw i ziół, nad granicą Grochowa I i Gocławka, 20 Sierpnia 1866 r. Z. B. 1 okaz z Grodziska.

2) *chalcomera* Ill. Rzadkość. Czerpakiem, 17 Września 1867 r. ze słodkogorzu, nad jeziorem wsi Gorzewa (Gostyńskie). Z. B. 1 szt. z Francyi.

3) *chrysocephala* L. Powszechna i nierzadka. Czerpakiem z rzepaku, w Gocławku, 16 Maja 1866 r. G. Z. 11 okazów pochodzących z okolic Warszawy; Z. B. 4 szt. zaś z Tryjestu.

4) *cucullata* Illig. Powszechna lecz nie częsta; czerpakiem ze szporku dzikiego, 16 Czerwca 1863 r. G. Z. 5 szt. ze Syberyi. Z. B. 3 szt. z pod Warszawy.

5) *cuprea* Ent. H. Rzadka. Czerpakiem z traw i ziół ugorowych w Miłosnej, 16 Czerwca 1864 r. G. Z. 2 okazy z Włoch.

6) *cyancephala* Bach. Rzadkość wielka; czerpakiem z traw i ziół na miedzy granicznej Grochowa I i Wygody, 23 Czerwca 1867 r.

7) *Dulcamarae* Ent. H. Powszechna, częstą, wszakże nie bywa; czerpakiem ze słodkogorzu, w olszynie Gocławskiej, od strony łąk Wawerskich i nad jeziorem, za wałem, 26 Maja 1867 r. G. Z. 2 okazy z pod Kutna i 3 szt. z pod Paryża; Z. B. 4 szt. pochodzące z Francyi.

8) *fusiformis* Ill. Rzadkość. Czerpakiem z traw i ziół osady Grochowskiej zwanéj Górkami, 20 Września 1866 r. G. Z. ma 3 okazy z pod Warszawy; Z. B. 1 szt. z Grodziska.

9) *Hyosciami* L. Powszechna lecz wcale nieczęsta. Zebrana ręką z *Hyoscyamus niger* L., 14 Lipca 1864 r. G. Z. 4 szt. z Austrii. Z. B. 3 szt. pochodzą z Modlina.

10) *melanophthalma* Duft. Bardzo rzadka; czerpakiem w potoku Wawerskim, nad trytwą, z roślin pobrzeżnych jeziora Stodólnego, w Gocławku, 30 Maja 1867 r.

11) *Napi* Ent. H. Rzadka. Czerpakiem z traw i ziół, na kopcu Chłopińskiego (Grochów II); 25 Czerwca 1882 r.

12) *picea* Redt. Rzadkość. Czerpakiem z krzaków wierzbowych, na łąkach, w Rogorzewie (Gostyńskie), 17 Września 1867 r.

13) *Rapae* Ill. Właściwie tylko odmiana gatunku wykazanego pod nr. 11. Również rzadka; Czerpakiem na Rybackiem, z traw i ziół okalających strugę, 6 Lipca 1867 r.

Krajowemi są jeszcze:

14) *cyanoptera* Ill. Z. B. 1 egzemplarz z Modlina.

15) *luteola*. Müll. Z. B. w 1 okazie, z Modlina.

Dotąd dwu tych gatunków nie zauważyłem nigdzie; a jednak, jak się okazuje, są w kraju naszym.

Apteropoda. Redt.

1) *ciliata*. Oliv. Rzadkość wielka. Dotąd tylko w górach zauważona. Przywiózł mi ją p. Ignacy Chmielewski, urzędnik Banku polskiego, z Zakopanego, w m. Lipcu 1881 r. G. Z. posiada 6 szt. z Francyi i 1 szt. z gór Hercyńskich. Z. B. 4 egzemplarze z Francyi pod dwunazwą *Apter. orbiculata* Marsh.

Dibolia. Latr.

1) *Cynoglossi*. Ent. H. Rzadkość wielka. Czerpakiem z ziół różnych, na starych szanłcach, w gaiku Grochowa II i nad granicą tegoż folwarku 18 Czerwca 1879 r. G. Z. ma 2 przedstawicieli z Niemiec.

2) *Foersteri*. Bach. Rzadkość wielka. Czerpakiem z traw i ziół, na miedzy granicznej Grochowa II i Wygody, 27 Sierpnia 1867 r.

3) *rugulosa*. Redt. Rzadkość wielka; czerpakiem z ziół, na szanłcach Grochowskich 6 Lipca 1868 r.

4) *Schillingii*. Letzn. Rzadka; czerpakiem z traw i ziół różnych, w ogrodzie Rzeczniowa (Radomskie); 7 Czerwca 1877 r.

Następnego gatunku krajowego nie posiadam.

5) *femoralis*. Redt. U nas rzadka. G. Z. ma 5 szt. z Grodziska, Z. B. 6 szt. z Francyi.

Hypnophila. Foudr.

1) *obesa*. Waltl. Rzadkość wielka; tylko w południowych okolicach kraju naszego. Przywiózł mi ją kolega entomolog p. Jan Wańkowicz z Tatr (Zakopane), w m. Lipcu 1881 r. G. Z. 1 okaz z tejże miejscowości; u p. B. jest 7 szt. z Saksonii.

Mniophila. Steph.

1) *muscorum*. Ent. H. Dość rzadka; zebrana przez zmarłego entomologa, majora Maschla, w Złotym Potoku, 5 Kwietnia 1868 r. G. Z. 3 okazy z Pirenejów. Z. B. 3 okazy ze Złotego Potoku.

Sphaeroderma. Steph.

1) *Cardui*. Gyll. Powszechna i koło Warszawy wcale nie rzadka. Czerpakiem z traw i ziół, przeważnie w lasach na *Geranium sanguineum* L.; na osadzie leśnej Jasówka, 6 Czerwca 1870 r. Z. B. ma 6 szt. z Francyi.

2) *testacea*. Pnzr. Powszechna i także nie rzadka. Przywiózł mi ją p. B. z Ojcowa w m. Lipcu 1881 r. G. Z. 4 okazy z Niemiec, Z. B. 2 szt. z Tryjestu.

Argopus. Fisch.

1) *hemisphaericus*. Duft. Rzadkość. Od p. J. Wańkowicza; zebrana w Zakopanem w m. Lipcu 1881 r. G. Z. posiada 8 okazów z Austrii. Z. B. 4 szt. z pod Kijowa i 1 szt. ze Styryi.

HISPIDAE.

Hispa. L.

1) *atra*. L. Powszechna, lecz nie częsta; czerpakiem w lesie rządowym z traw i ziół, 17 Czerwca 1876 r. G. Z. ma 3 szt. z Niemiec i 2 szt. z Algieryi.

CASSIDARIAE.

Cassida. L. (Chełmnik).

1) *austriaca*. Fabr. Rzadkość. Podarek Schwartzschultza. Zbiierał go w Wiązownej w m. Lipcu 1862 r., ręką z szaławii dzikiój *Salvia pratensis*. L. G. Z. 2 okazy z Austrii.

2) *chloris*. Suffr. Powszechny i wcale nie rzadki. Czerpakiem z krwawnika, 16 Sierpnia 1866 r., na ugorze w Gocławku. G. Z. 1 okaz z Francyi.

3) *denticollis*. Suffr. Rzadkość. Czerpakiem z krwawnika, w lesie rządowym, 25 Sierpnia 1867 r.

4) *equestris*. Fabr. Powszechny i pospolity; ręką z bylicy wąskolistnej, 13 Sierpnia 1864 r.; na miedzy, w Gocławku. G. Z. ma 5 szt. z okolic Pułtuska i Modlina. Z. B. 3 szt. pochodzące z Kobiela.

5) *hemisphaerica*. Hrbst. Dość rzadki. Czerpakiem z traw i ziół, na cegielni Miłoskiej, 16 Sierpnia 1866 r. G. Z. 1 szt. ze Styryi; Z. B. 4 szt. z Francyi.

6) *languida*. Corn. Rzadkość; czerpakiem z traw i ziół, 16 Lipca 1880 r. w Gruszczykach.

7) *lineola*. Creutz. Rzadkość. Czerpakiem z traw i ziół, na łąkach *Rybackie*, 16 Lipca 1867. W r. zaś 1882 zbierałem go powtórnie na polach Grochowa II, oraz na wale koło pomnika, w obrębie Kamionka A, czerpakiem z traw i ziół, zwłaszcza z rumianu dużego czyli wołowego oka, *Chrysanthemum leucanthemum* L. Za życia okazy te były bardzo świetne. G. Z. 5 szt. z Galicyi i 2 szt. ze Syberyi.

8) *lucida*. Suffr. Rzadkość wielka; czerpakiem z *Cucubalus Behen* L. nade drogą z Gocławka do Wygody, 28 Lipca 1867 r.

9) *murraea* L. Powszechny lubo nie częsty; czerpakiem z *Inula pulicaria* L. 16 Sierpnia 1866 r. G. Z. posiada 5 szt. z Austrii i 2 szt. z Syberyi. Z. B. 2 szt. z Kobiela i 3 szt. z Niemiec.

10) *nebulosa* L. Powszechny i pospolity, wszędzie na komosach i leśbiodach różnych; czerpakiem z *Chenopodium polyspermum* L. 17 Czerwca 1864. G. Z. ma 2 okazy z pod Warszawy i 1 okaz z Kaukazu.

11) *nobilis* L. Jeden z najpowszechniejszych, najpospolitszych, a zarazem i najokazalszych za życia chełmików. Po śmierci przeciwnie świetność ta niknie zupełnie. Ręką z bylicy pospolitej, 20 Maja 1862 r. w Gocławku. G. Z. 6 szt. z Grodziska i Rawy.

12) *oblonga*. Ill. Rzadki; ręką z *Serratula arvensis* L. 1 Sierpnia 1864 r. na polu Gocławskim i w Grochowskiej olszynie. G. Z. ma 2 okazy z Modlina.

13) *obsoleta*. Ill. Rzadki; czerpakiem z traw i ziół, mianowicie ze *Stellaria holostea* L. i *St. palustris* Retz. 24 Czerwca 1864 r.

14) *rubiginosa*, Ill. Powszechny i pospolity. Ręką z wrotczu 16 Lipca 1864 r. G. Z. ma 3 okazy z pod Pułtusa i 5 szt. ze Syberyi. Prócz tego pod dwunazwą: *C. viridis* F. G. Z. 7 szt. z Aleksandrowa i 2 szt. z Kutna. Z. B. 3 szt. z Francyi, 2 szt. z Kułtuka (Syberyja) i 2 szt. z Modlina.

15) *rufovirens*. Suffr. Bardzo rzadki; ręką ze złotoróżgi *Solidago virgaurea* L. 20 Sierpnia 1866 r.

16) *sanguinosa*. Suffr. Powszechny, częstym wszakże nie jest. Ręką z ostu dużego *Onopordon acanthium* L. na wale koło Gocławia i Kamionki A, 25 Sierpnia 1867 r. G. Z. 3 szt. z Austrii; Z. B. 2 szt. z Francyi.

17) *stigmatica*. Suffr. Powszechny lecz nie częsty. W Gruszczycach na parasolkę strząśnięty z krzaków żywopłota; 21 Lipca 1880 r. G. Z. 3 okazy z Francyi i 2 okazy z Kaukazu.

18) *subreticulata*. Suffr. Przywiózł mi go Prezes Banku Polskiego z Tarchomina, gdzie go zbierał ręką i czerpakiem z różnych roślin leśnych, 22 Lipca 1881 r. G. Z. ma 3 szt. z Krainy.

19) *vibex* L. Najpowszechniejszy i najpospolitszy z chełmików. Ręką z *Centaurea Jacea* L. 20 Lipca 1862 r. G. Z. ma 4 okazy z Austrii.

20) *vittula*. Fabr. Rzadkość wielka. Ręką z pod porostu renifero-wego *Cladonia rangiferina* Achar. w lesie rządowym, 9 Paździer-

nika 1870 r. G. Z. ma 2 szt. z Węgier i 3 szt. z Kaukazu, Z. B. zaś 4 szt. z Kobiela.

Prócz chełmików powyżej wykazanych, do krajowych należą jeszcze dalsze trzy gatunki, których jednak sam dotąd w kraju nie zauważyłem, a tem samem i zebrać nie mogłem.

21) *prasina*. F. Rzadkość wielka. G. Z. posiada 5 szt. z okolic Modlina i Kutna.

22) *sanguinolenta*. Fabr. Rzadki; G. Z. 4 okazy z okolic Pułtusk i Modlina.

23) *margaritacea*. Schal. Rzadkość. G. Z. posiada 4 szt. z Aleksandrowa.
